

Magnetisme

- Magnetostatikk (ingen tidsvariasjon):
- Kap 27. Magnetiske krefter
- Kap 28: Magnetiske kilder
- Elektrodynamikk:
- Kap 29-32:
Tidsvariasjon: Induksjon mm.

Kap 28: Magnetiske kilder

- **Elektrostatikk:**

Ladning q påvirkes av kraft qE (Coulombs lov)

→ Definisjon E -felt

E -feltet skapes fra ladninger (Coulombs lov)

- **Magnetostatikk:**

Ladning q i **bevegelse** påvirkes av kraft $qv \times B$

→ Definisjon B -felt (Lorentzkrafta)

B -feltet skapes fra ladninger i **bevegelse** (Biot-Savarts lov)

- **Hjelpeover:**

Elektrostatikk: Gauss' lov

Magnetostatikk: Amperes lov

- **Magnetiske materialer**

Ferromagnetisk materiale. Magnetisering. M -vektor og H -vektor.

Kap 28: Magnetiske kilder

28.1 *B-felt fra enkeltladninger i bevegelse*

28.2 *B-felt fra strøm i ledning*

28.1+28.2 Bevegelse av ladninger gir magnetfelt B

- Enkeltladning i bevegelse:

$$\vec{B} = \frac{\mu_0}{4\pi} \frac{\vec{q}\vec{v} \times \hat{\vec{r}}}{r^2}$$

Enhetsvektor
(28.2)

$$= \frac{\mu_0}{4\pi} \frac{\vec{q}\vec{v} \times \vec{r}}{r^3}$$

- Strøm i leder:
(Biot-Savarts lov)

1819-25: Vitenskapelig arbeid:
Hans Christian Ørsted, André Ampere,
Jean-Baptist Biot, Felix Savart,
Michael Faraday, Joseph Henry

$$d\vec{B} = \frac{\mu_0}{4\pi} \frac{I d\vec{s} \times \hat{\vec{r}}}{r^2}$$

Enhetsvektor

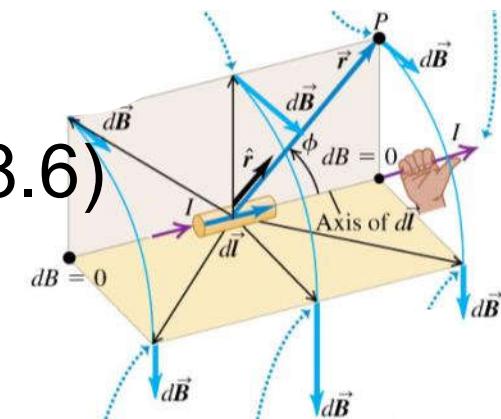
$$= \frac{\mu_0}{4\pi} \frac{I d\vec{s} \times \vec{r}}{r^3}$$

(28.6)

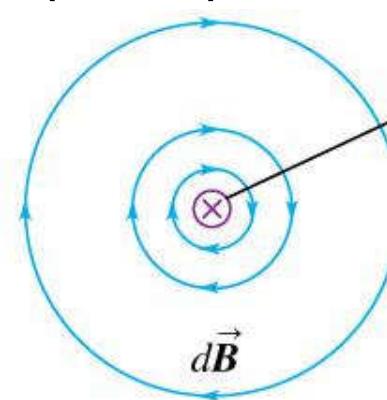
28.1+28.2 Bevegelse av ladninger gir magnetfelt \vec{B}

- Enkeltladning: $\vec{B} = \frac{\mu_0}{4\pi} \frac{\vec{q}\vec{v} \times \hat{r}}{r^2}$ (28.2)

- Strømelement: $d\vec{B} = \frac{\mu_0}{4\pi} \frac{I d\vec{s} \times \hat{r}}{r^2}$ (28.6)

- Strøm i ledér: $d\vec{B} = \frac{\mu_0 I}{4\pi} \int_{\text{ledning}} \frac{d\vec{s} \times \hat{r}}{r^2}$ (28.7)
(Biot-Savarts lov)

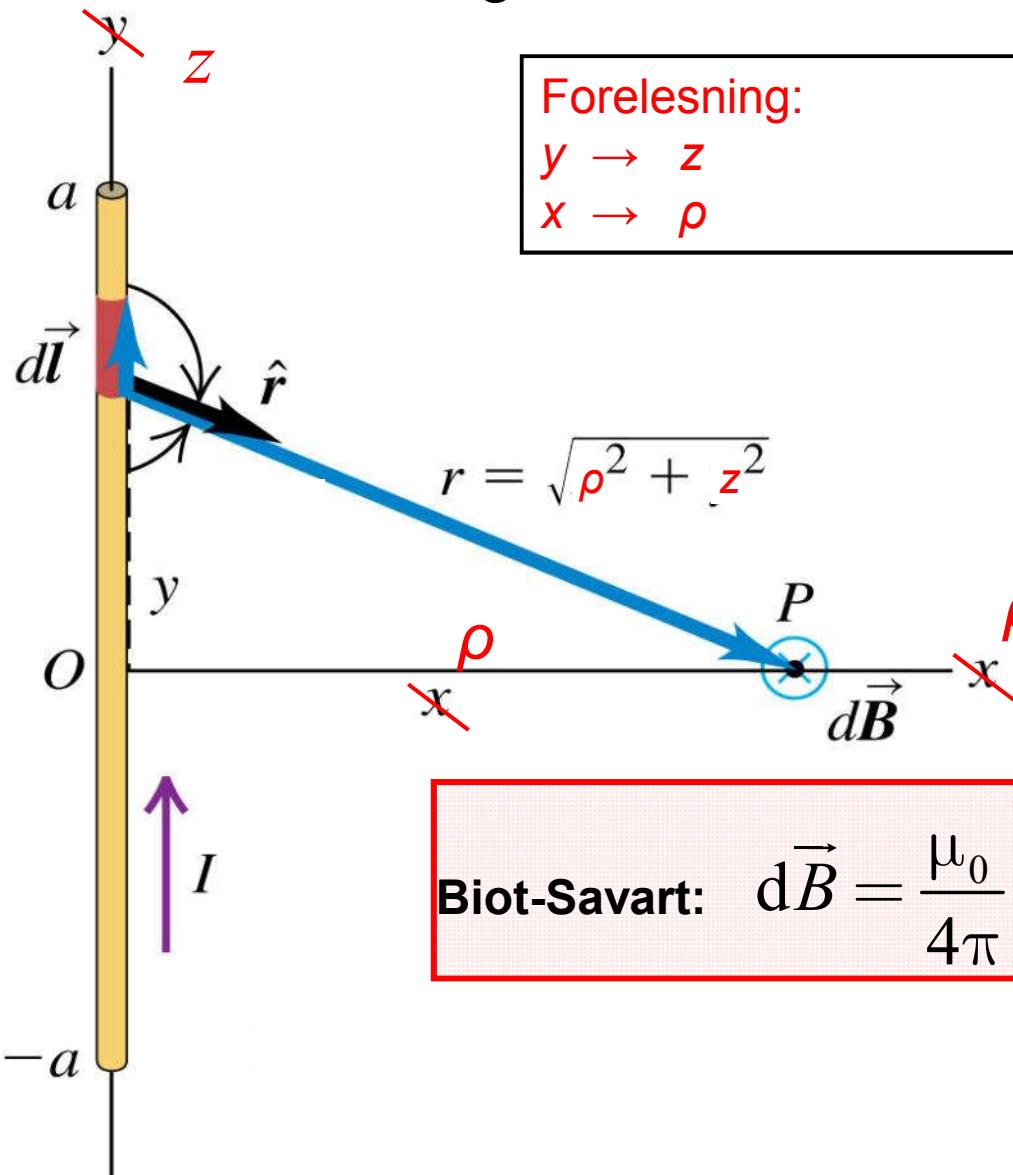

Elmag og relativitetsteori i Notat 3

Einstiens utledning av spesiell relativitetsteori var drevet av dette problemet i elektromagnetismen:

Elektriske og magnetiske krefter er to sider av samme sak, avhengig av referansesystemet det hele observeres i.

Eks. 1 (Y&F Kap. 28.3):
 B-felt på midtnormal til rett leder, lengde $2a$

Rottmann integraltabell (s. 137)

$$47) \int^* \frac{x}{X^{3/2}} dx = \frac{-1}{ac - b^2} \frac{bx + c}{\sqrt{X}} + C$$

$$48) \int^* \frac{dx}{X^{3/2}} = \frac{1}{ac - b^2} \frac{ax + b}{\sqrt{X}} + C$$

$$49) \int x(ax^2 + c)^{k+1/2} dx = \frac{1}{(2k+3)a} (ax^2 + c)^{k+3/2} + C, \quad k \neq -\frac{3}{2}$$

$$50) \int \frac{dx}{x\sqrt{ax^2 + c}} = \begin{cases} \frac{-1}{\sqrt{c}} \ln C_1 \frac{\sqrt{c} + \sqrt{ax^2 + c}}{x}, & \text{for } c > 0; \\ \frac{-1}{\sqrt{-c}} \arcsin \sqrt{\frac{-c}{a}} \frac{1}{|x|} + C_2, & \text{for } c < 0 \text{ og } |x| \geq \sqrt{\frac{-c}{a}} \end{cases}$$

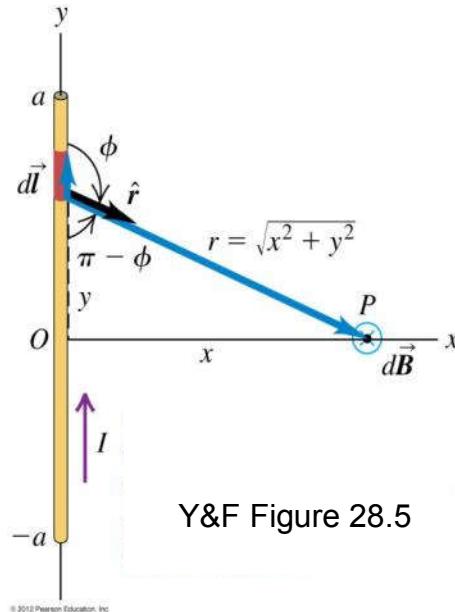
$$*) \quad X = ax^2 + 2bx + c$$

$$X = z^2 + \rho^2, \quad \text{dvs:}$$

$$\begin{aligned} x &= z \\ a &= 1 \\ b &= 0 \\ c &= \rho^2 \end{aligned}$$

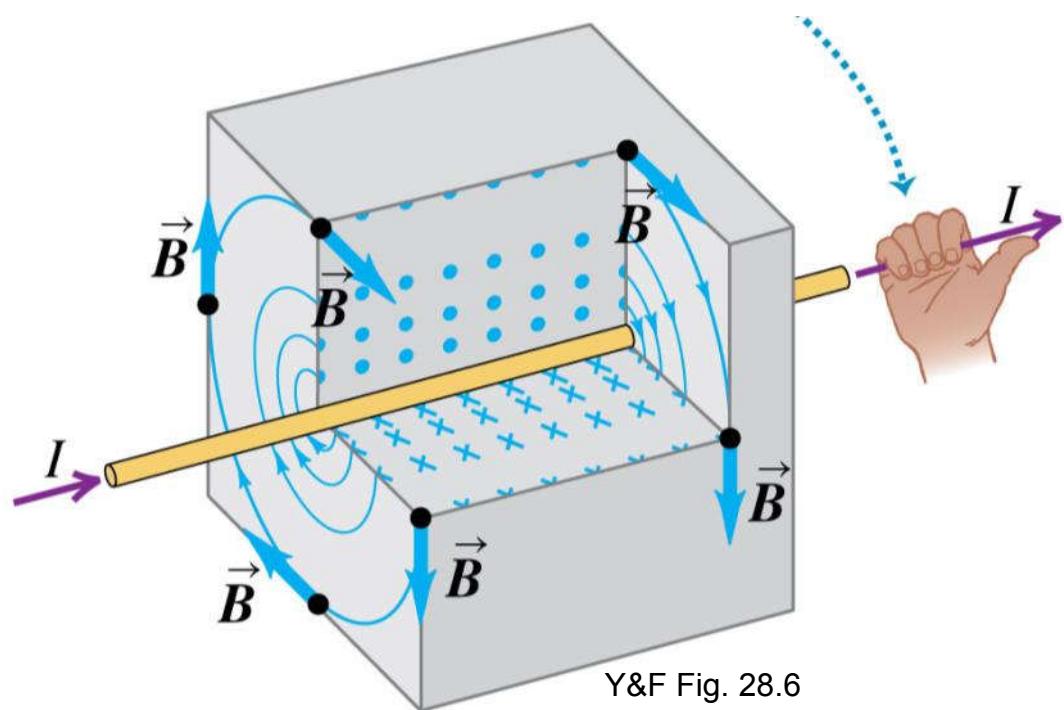
Rett leder lengde $2a$:

$$\vec{B} = \frac{\mu_0}{4\pi} I \frac{2a}{\rho} \frac{1}{\sqrt{a^2 + \rho^2}} \hat{\varphi} \quad (28.8)$$

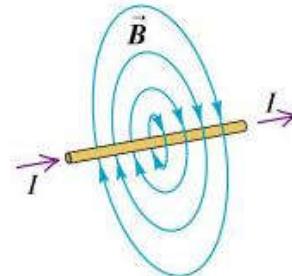
Nærme rett leder ($a \gg \rho$):

$$B = \frac{\mu_0}{2\pi} \frac{I}{\rho} \quad (28.9)$$

Felt rundt uendelig lang, rett ledere:

$$B = \frac{\mu_0}{2\pi} \frac{I}{\rho}, \quad \frac{\mu_0}{2\pi} = 2 \cdot 10^{-7} \text{ Tm/A}$$

Eksempler:

1) Under én kraftledning:

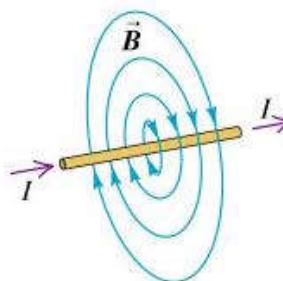
$$I = 1 \text{ kA}, \rho = 100 \text{ m} \quad \Rightarrow \quad B = 2 \mu\text{T}$$

2) Nær f. eks. hårføner:

$$I = 3 \text{ A}, \rho = 5 \text{ cm} \quad \Rightarrow \quad B = 12 \mu\text{T}$$

Jordmagnetismen: $B = 0,5 \text{ G} = 50 \mu\text{T}$
(statisk felt)

1) og 2) gjelder for enkeltledere:

For to ledere med motsatt strøm blir B -feltet betydelig lavere.

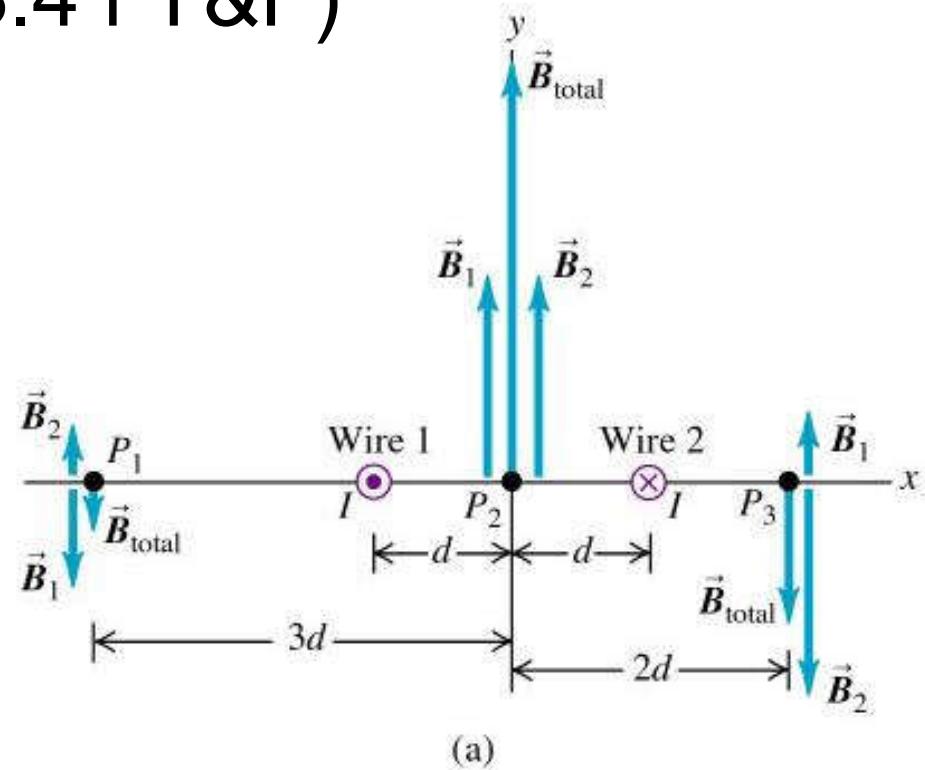
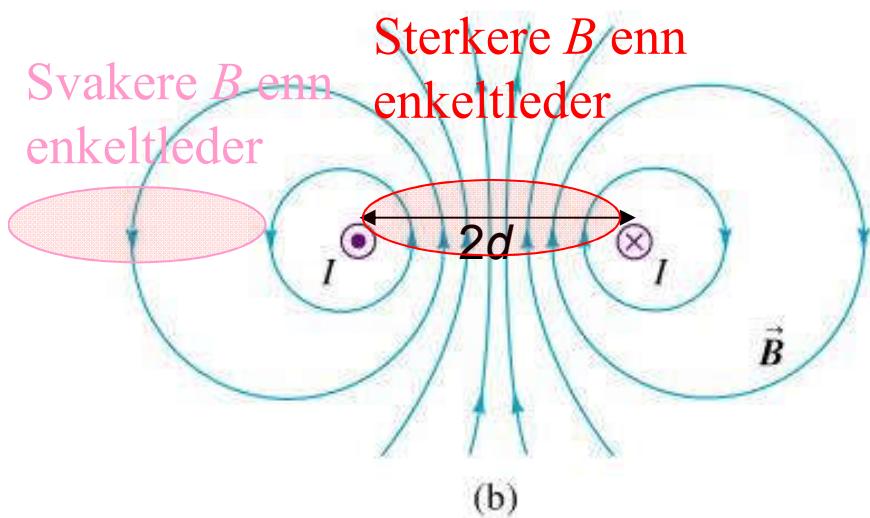
Eksempler på magnetfeltnivå ved høyspentledninger:

- Gjelder vekselfelt 50 Hz:
- Grenseverdien er 200 µT for befolkningen
- Ved nybygg eller nye anlegg hvor årsgjennomsnittet overskriver 0,4 µT, skal tiltak vurderes.

Spenningsnivå (kilovolt)	Strømstyrke (Ampere)	Avstand i meter som gir 0,4 µT
22	150	15
22	200	18
66	200	20
66	300	25
132	300	35
132	400	40
300	450	60
300	650	70
420	800	85
420	1100	100

Tabellen viser eksempler på hvor langt fra nærmeste ledning magnetfeltet vil være nede i utredningsnivået 0,4 µT. Eksemplene gjelder vanlig planopppheng, og er satt opp ut fra typiske gjennomsnittsverdier på strømstyrke i ledninger med ulike spenningsnivå.

Magnetfelt fra to parallele ledere (Ex. 28.4 i Y&F)

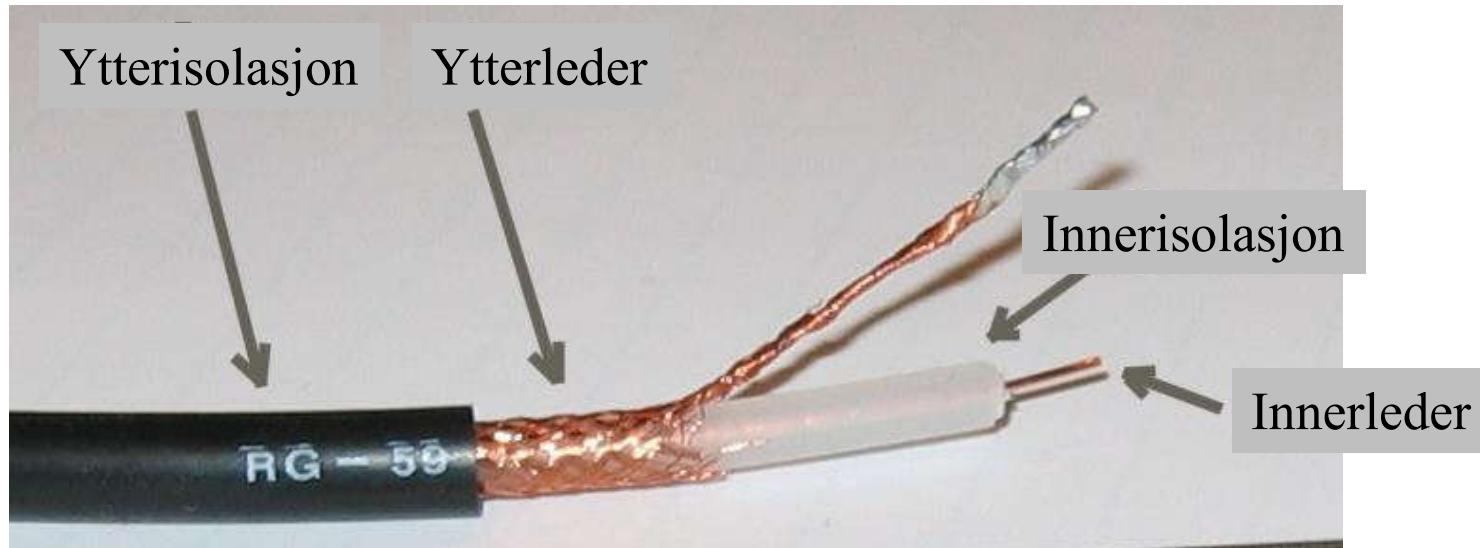

For $r \gg d$:

B-felt avtar med $1/r^2$,
dvs. betydelig raskere
enn for enkeltleder.

(Fig 28.7)

Utafor koaksialkabel er B -feltet null!

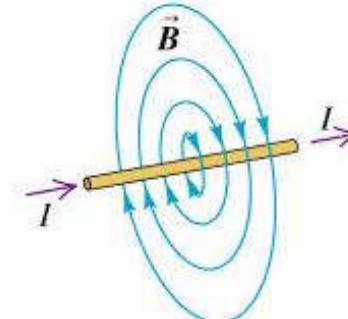
Mer seinere, bl.a. oppgave i regneøving.

Y&F Fig. 28.8

B-felt rundt uendelig lang,
rett leder:

$$B = \frac{1}{2\pi} \mu_0 \frac{I}{r}$$

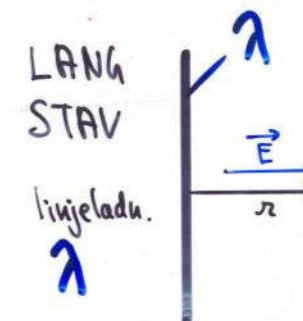
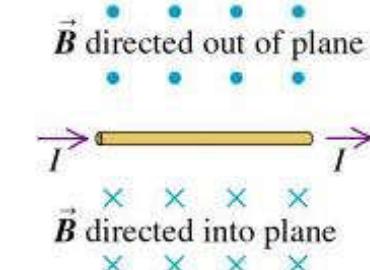
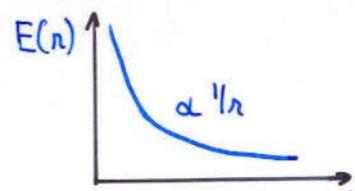
Retning: asimutalt (ϕ -retning)
 r = avstand fra lederen

Sammenlikn med:

E-felt rundt uendelig lang,
ladd rett leder:

$$E = \frac{1}{2\pi} \frac{1}{\epsilon_0} \frac{\lambda}{r}$$

Retning: radielt (r -retning)
 r = avstand fra lederen

Kap 28: Magnetiske kilder

- **Elektrostatikk:**

$$\vec{E} = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \frac{q\hat{r}}{r^2} \quad (\text{Coulombs lov})$$

- **Magnetostatikk:**

Enkeltladning: $\vec{B} = \frac{\mu_0}{4\pi} \frac{q\vec{v} \times \hat{r}}{r^2} \quad (28.2)$

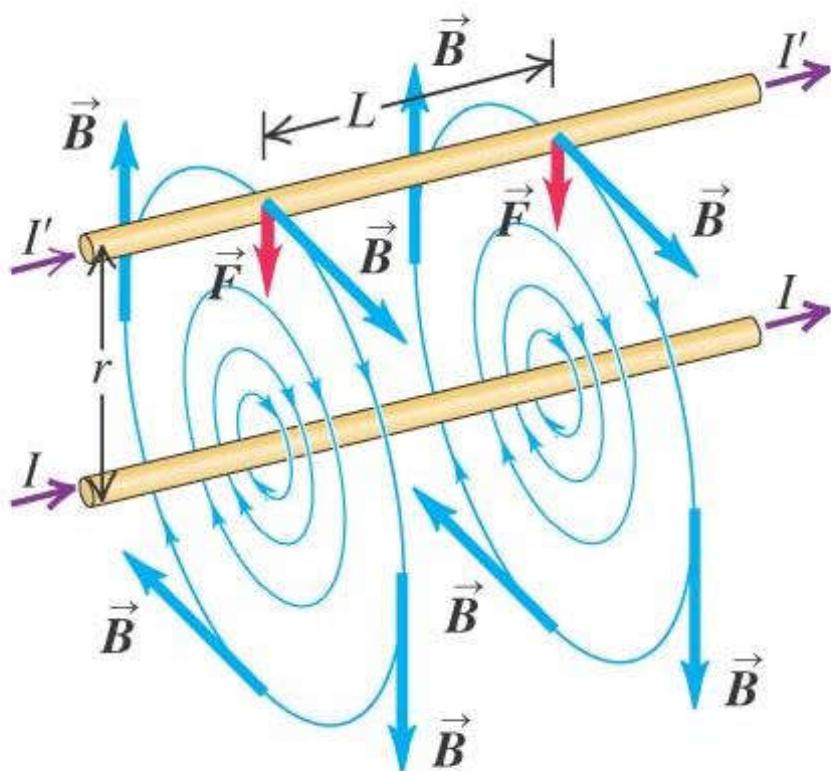
Strøm i leder:

$$\vec{B} = \int_{\text{ledn.}} d\vec{B} = \frac{\mu_0 I}{4\pi} \int_{\text{ledn.}} \frac{d\vec{s} \times \hat{r}}{r^2} \quad (28.7) \text{ (Biot-Savart)}$$

1819-25: Vitenskapelig arbeid:
Hans Christian Ørsted, André Ampere, Jean-Baptist Biot,
Felix Savart, Michael Faraday, Joseph Henry

- **Eks. 1: Rett leder**
- **28.4: Definisjon 1 ampere**
- **Eks. 2: Sirkulær sløyfe**
- **Amperes lov**

28.4 Kraft mellom to parallele ledere

Copyright © 2008 Pearson Education, Inc., publishing as Pearson Addison-Wesley.

Figure 28.9

$$F' = I_1 I_2 \mu_0 / (2\pi r)$$

Definisjon 1 A:

$$2 \cdot 10^{-7} \text{ N/m} = 1 \text{ A} \cdot 1 \text{ A} \cdot \mu_0 / (2\pi \cdot 1 \text{ m})$$

.. er i praksis definisjon av μ_0 :

$$\mu_0 = 2\pi \cdot 2 \cdot 10^{-7} \text{ N/A}^2 = 4\pi \cdot 10^{-7} \text{ Tm/A}$$

Definisjon av 1 ampere (grunnenhet i SI-systemet)

- En ampere er den konstante elektriske strømmen som frambringer en gjensidig lineær kraft på $2 \cdot 10^{-7}$ newton per meter leder når strømmen går gjennom hver av to rettlinjete, parallelle, uendelige lange ledere med sirkulært og neglisjerbart lite tverrsnitt, og lederne er anbrakt i én meters innbyrdes avstand i tomt rom.
- ampere er en av sju SI-grunnenheter:

meter	- lengde
kilogram	- masse
sekund	- tid
ampere	- strømstyrke
kelvin	- temperatur
mol	- stoffmengde
candela	- lysstyrke

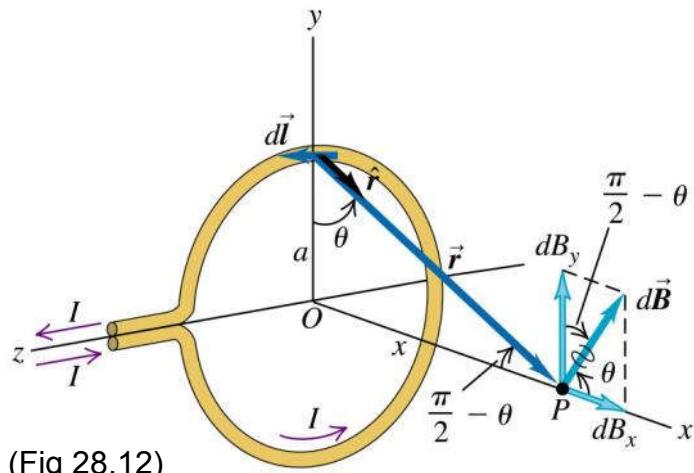
Alle andre enheter er avledet fra disse,
for eksempel

$$N = kg \cdot m \cdot s^{-2}$$

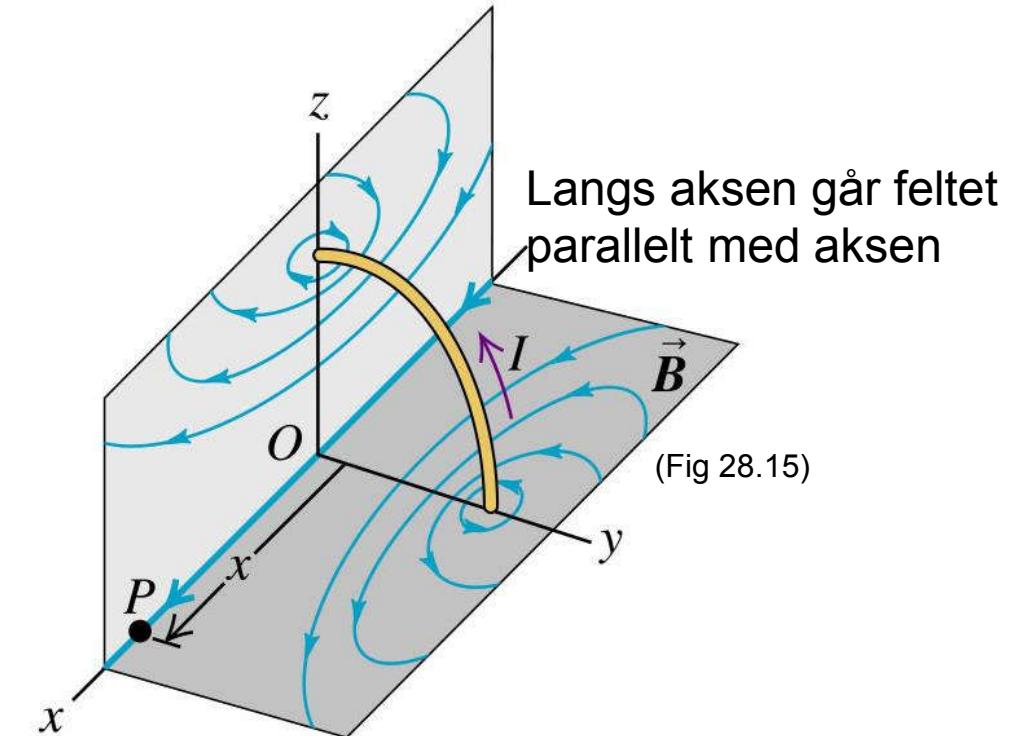
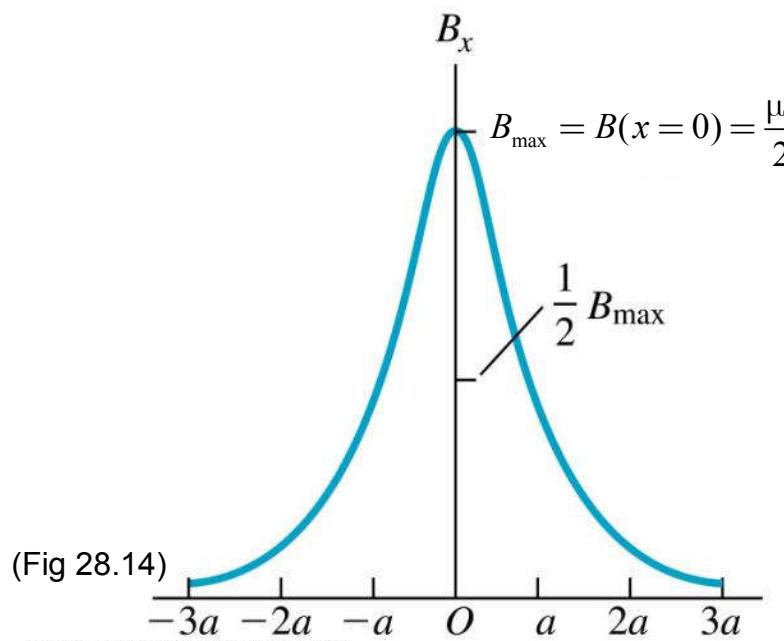
$$V = J/C = kg \cdot m^2 \cdot s^{-3} \cdot A^{-1}$$

(se formelarket)

Eks. 2: B -feltet på aksen i en sirkulær strømsløyfe: (kap 28.5)

Copyright © 2004 Pearson Education, Inc., publishing as Addison Wesley.

$$\vec{B}(x) = \frac{\mu_0 I a^2}{2(x^2 + a^2)^{3/2}} \hat{i} \quad (28.15)$$

Copyright © 2004 Pearson Education, Inc., publishing as Addison Wesley.

Kap. 28:

Eks. 1: B -feltet på midtnormal til rett leders lengde $2a$

$$\vec{B} = \frac{\mu_0}{4\pi} I \frac{2a}{\rho} \frac{1}{\sqrt{a^2 + \rho^2}} \hat{\varphi} \quad \vec{B}(\rho \ll a) = \frac{\mu_0 I}{2\pi \rho} \hat{\varphi}$$

Eks. 2: B -feltet på aksen i en sirkulær strømsløyfe, radius a

$$\boxed{\vec{B}(x) = \frac{\mu_0 I a^2}{2(x^2 + a^2)^{3/2}} \hat{i}}$$

$$\boxed{\vec{B}(x=0) = \frac{\mu_0 I}{2a} \hat{i}}$$

$$\boxed{\vec{B}(x \gg a) = \frac{\mu_0 I a^2}{2x^3} \hat{i}}$$

Eks. 3: B -feltet i sentrum av kvadratisk strømsløyfe

(Øving 10, opg. 4: B -feltet på hele midtnormalen)

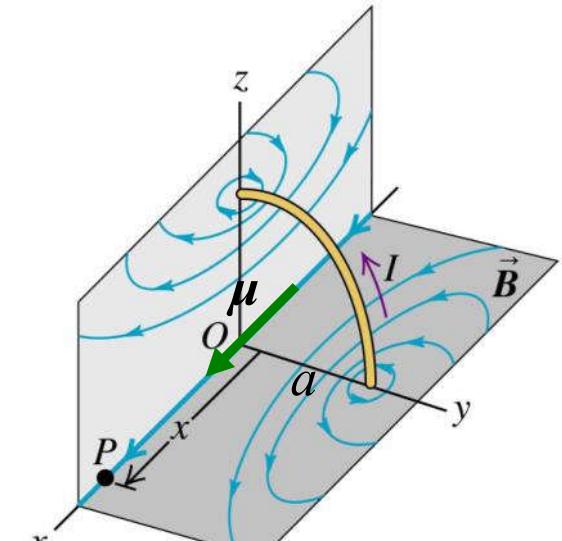
$$\begin{aligned}\vec{B}(x=0) &= \frac{\mu_0 I}{2a} \frac{4}{\sqrt{2\pi}} \hat{i} \\ &= \vec{B}_{\text{sirkulær}}(x=0) \cdot \frac{4}{\sqrt{2\pi}} \\ &= \vec{B}_{\text{sirkulær}}(x=0) \cdot 0,900\end{aligned}$$

Eks. 2: Feltet på aksen i en sirkulær strømsløyfe

$$\vec{B}(x) = \frac{\mu_0 I a^2}{2(x^2 + a^2)^{3/2}} \hat{i} \quad (28.15)$$

Langt unna $x \gg a$: $\vec{B}(x) = \frac{\mu_0 I a^2}{2x^3} \hat{i}$

sløyfas dipolmoment $\mu = I\pi a^2$

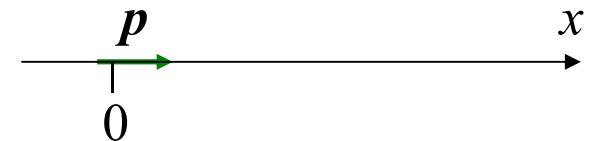

(Fig 28.15)

Analogi:

Langt unna elektrisk dipol:

$$\vec{E}(x) = \frac{1}{2\pi\epsilon_0} \frac{\vec{p}}{x^3}$$

Kap 28: Magnetiske kilder

- **Elektrostatikk:**

- Coulombs lov

- hjelpe lov: Gauss' lov (når symmetri)

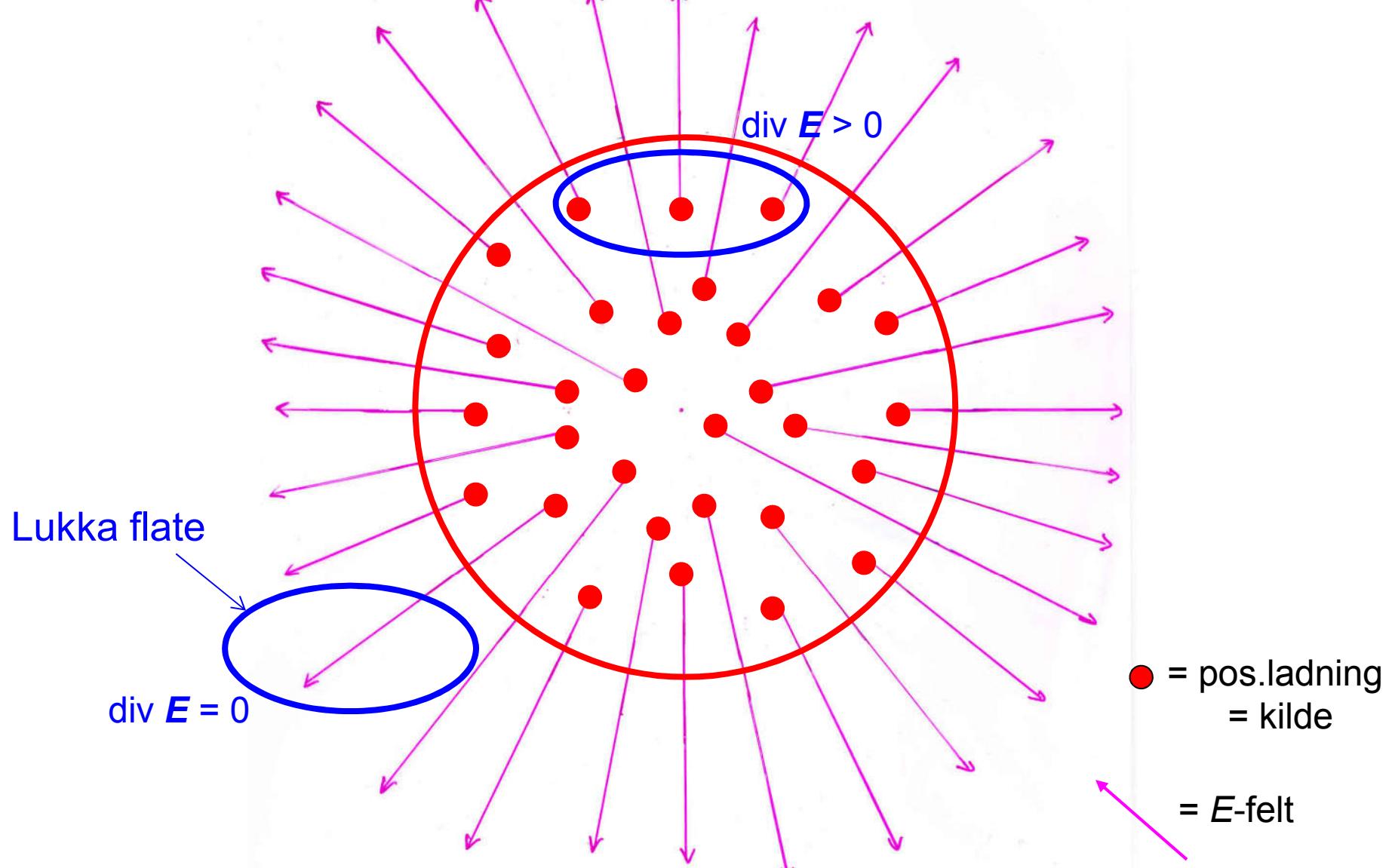
- **Magnetostatikk:**

- Biot-Savarts lov

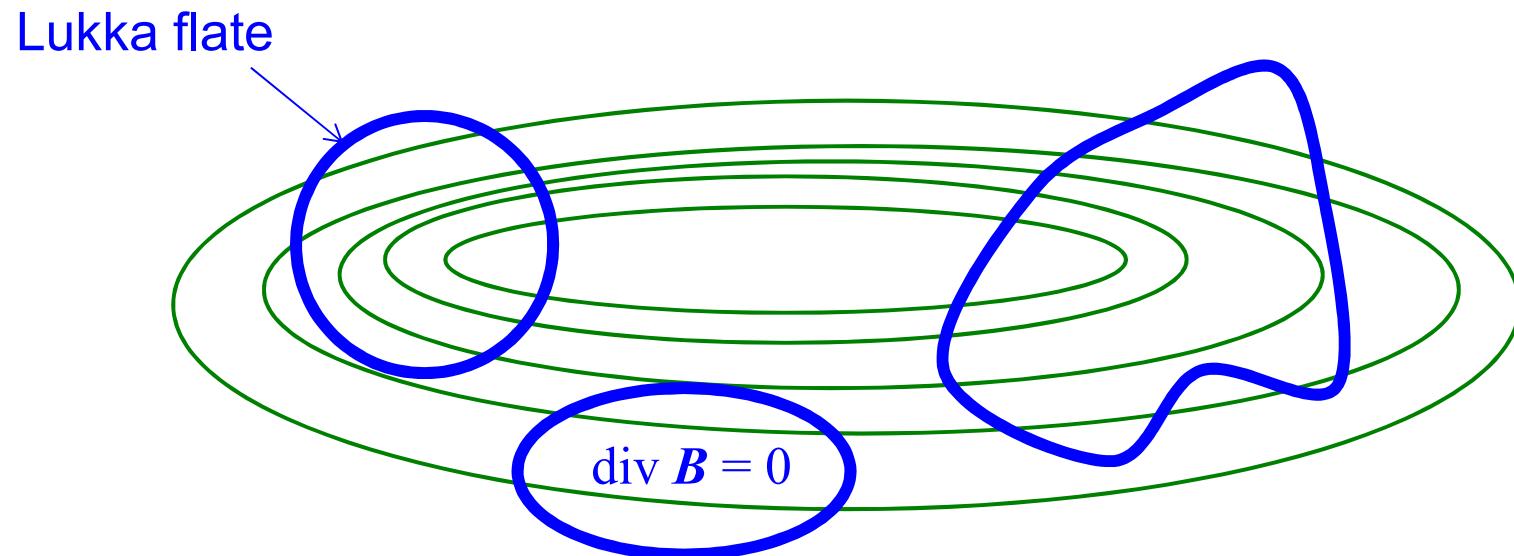
- hjelpe lov: Amperes lov (når symmetri)

Kap. 22: Gauss' lov for E -felt:

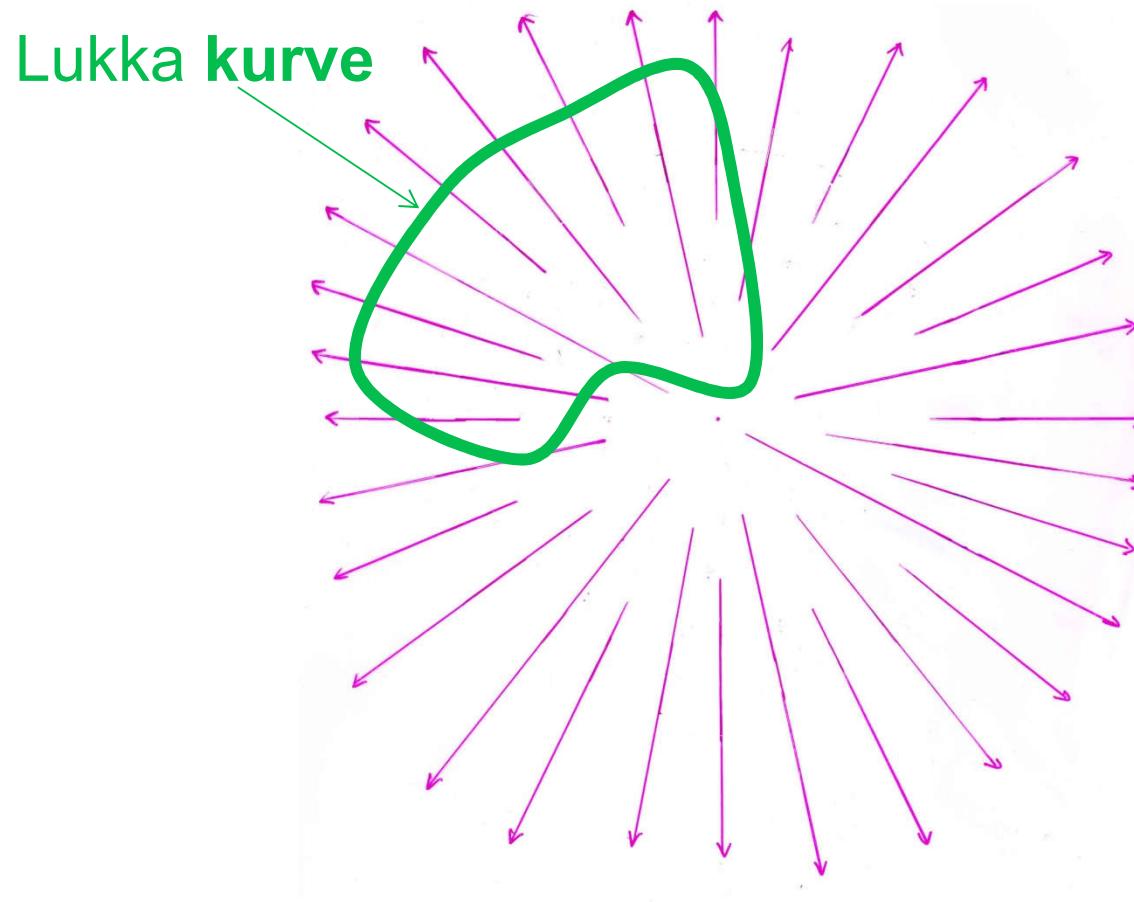
Feltlinjer har kilder
=> Nettofluks = Q/ϵ ut fra lukka flate

Gauss' lov for B -felt:
Feltlinjer er lukka kurver
 \Rightarrow Nettofluks = 0 ut fra **lukka flate**

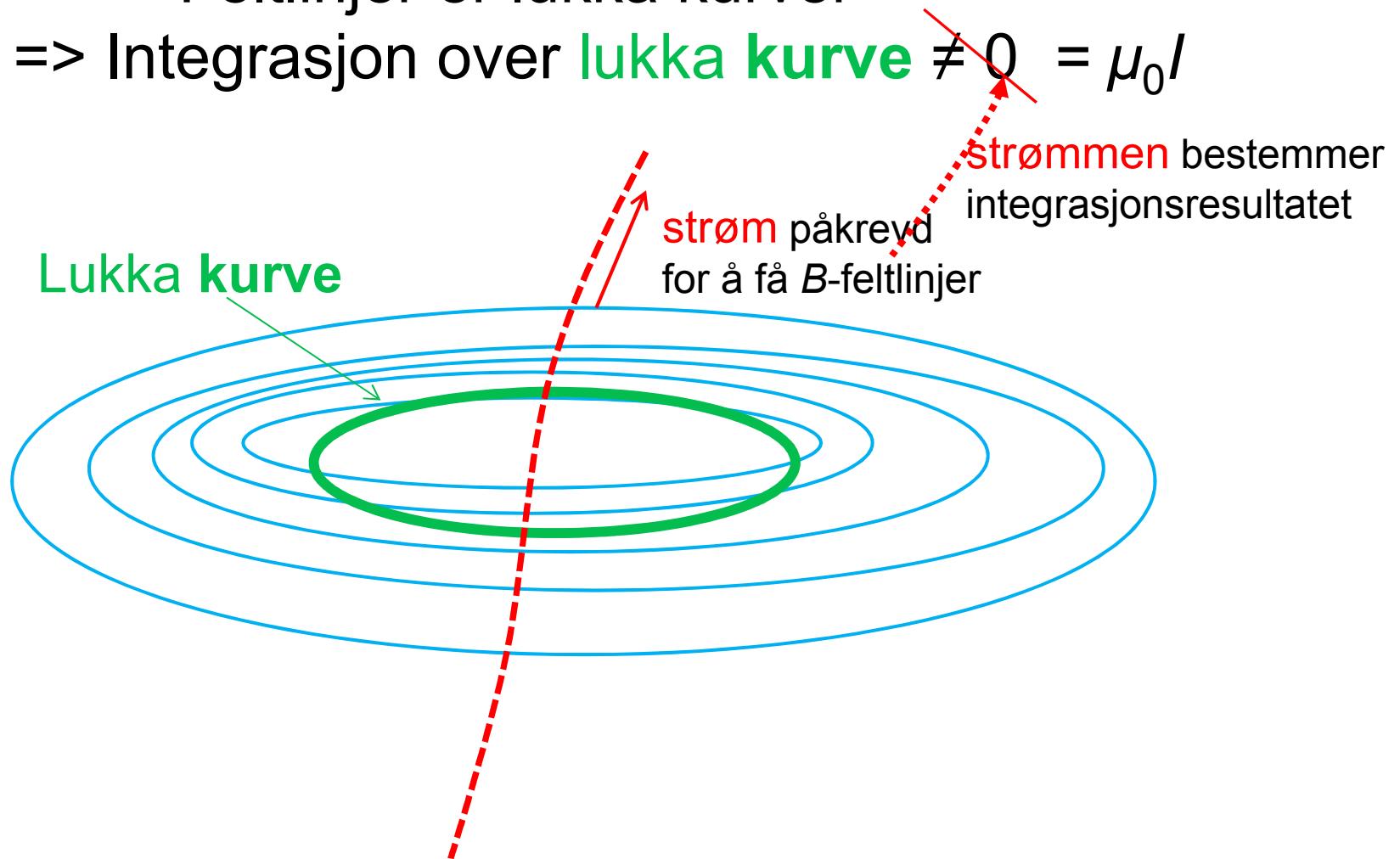
Kap. 23: Sirkulasjonsloven for E -felt (konservativt felt): Integrasjon over **lukka kurve** = 0

Sirkulasjonsloven for B -felt:

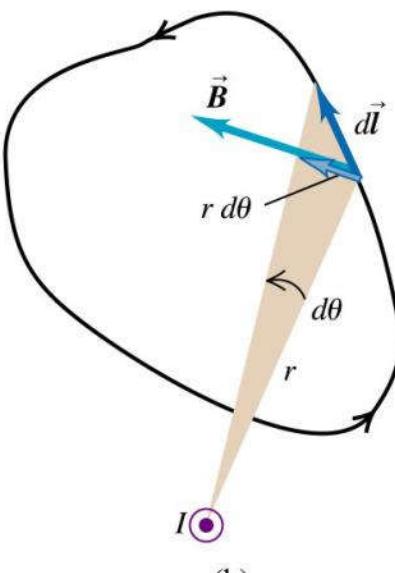
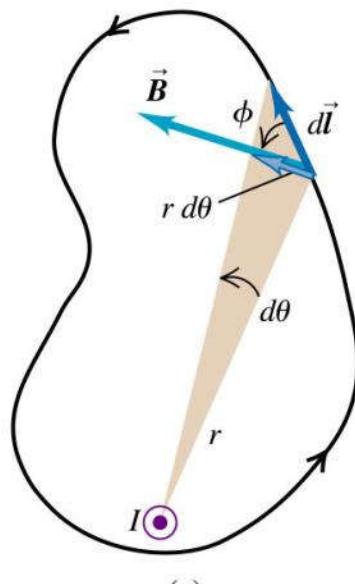
Feltlinjer er lukka kurver

=> Integrasjon over **lukka kurve** $\neq 0 = \mu_0 I$

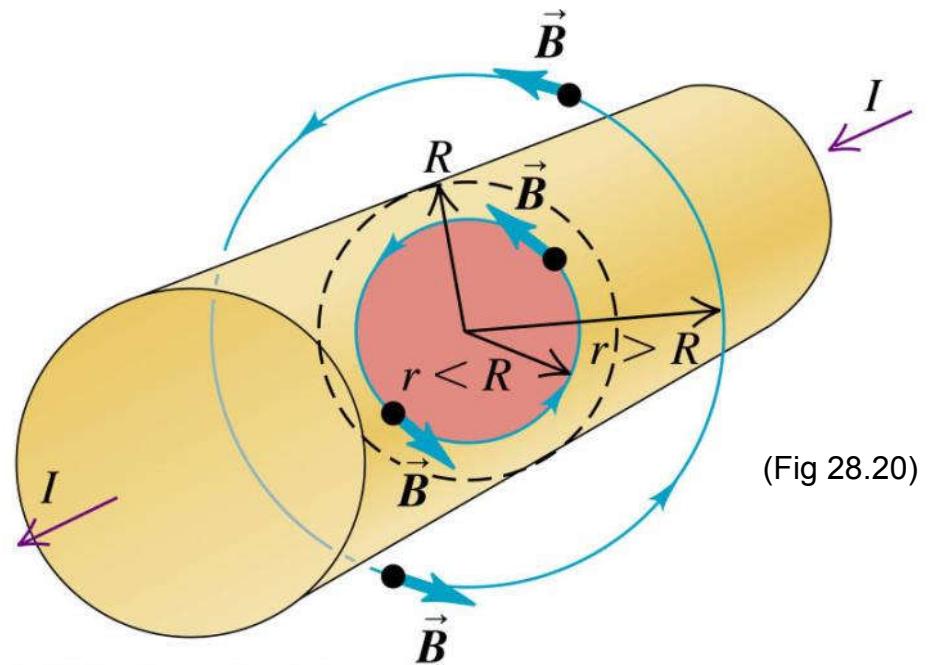
Amperes lov

$\int \vec{B} \cdot d\vec{s} = \mu_0 I$ over lukka kurve, der I er totalstrøm innenfor kurva

(Fig 28.17)

Copyright © 2004 Pearson Education, Inc., publishing as Addison Wesley.

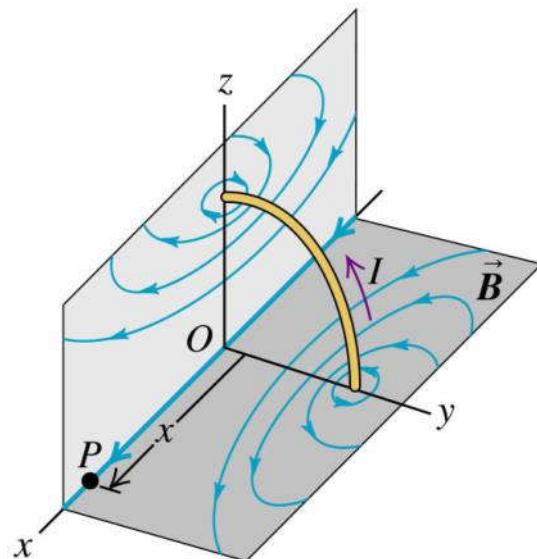
(Fig 28.20)

Copyright © 2004 Pearson Education, Inc., publishing as Addison Wesley.

Gjelder alle integrasjonsveger,

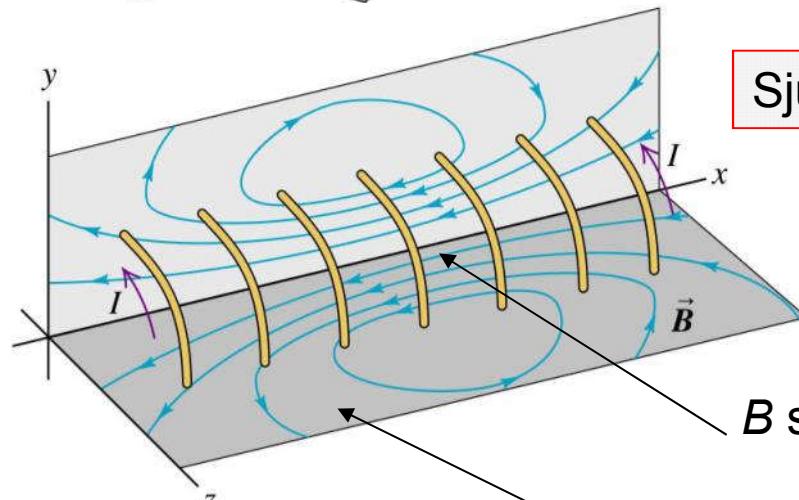
men er nyttig kun i
(sylinder)symmetriske
konfigurasjoner. F. eks.
rundt ledet: $B = \mu_0 I / 2\pi r$

Eks. 4. Solenoide (Ex. 28.10)

Én sløyfe

(Fig 28.15)

Sju sløyfer

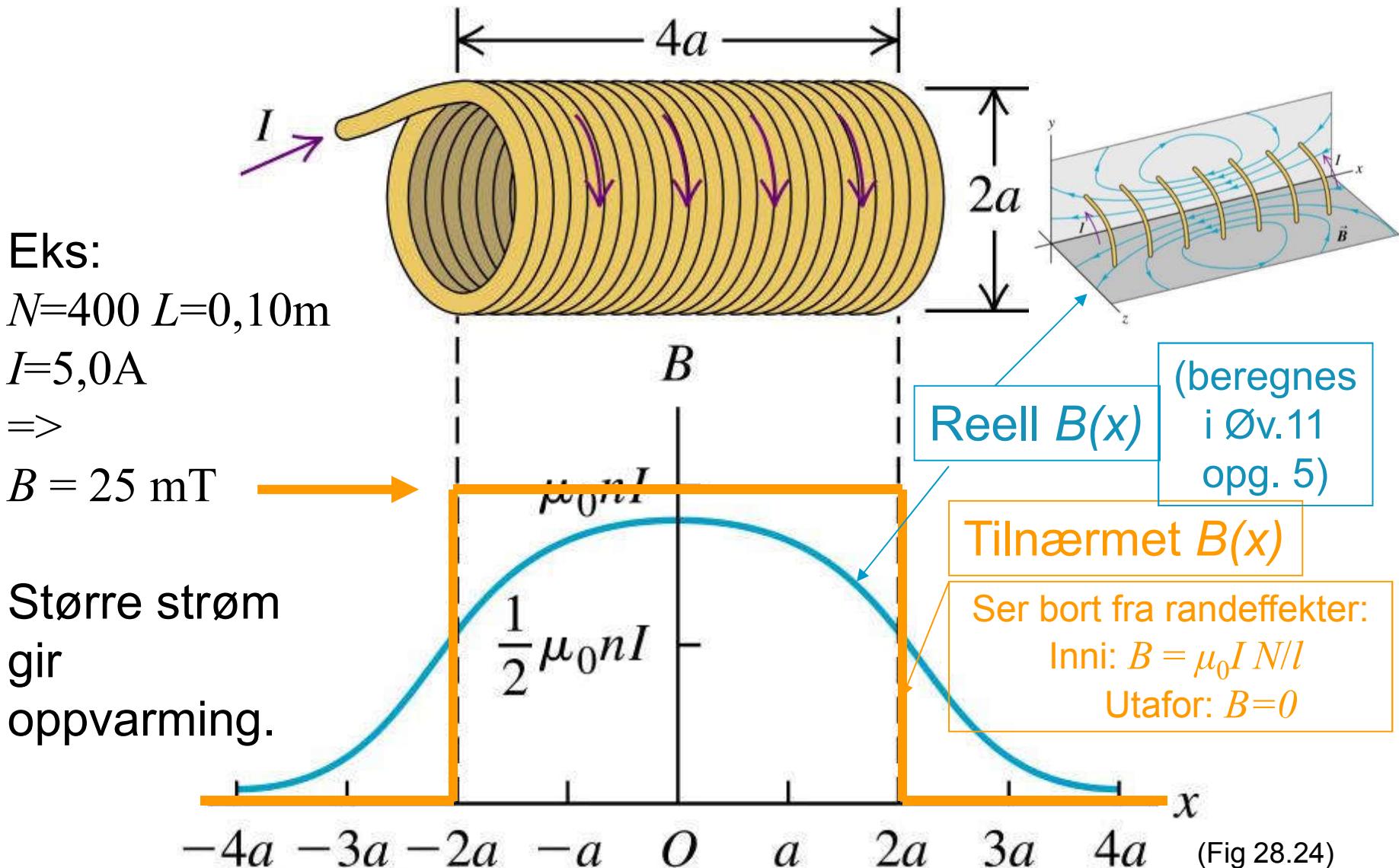
(Fig 28.22)

B sterkt inni

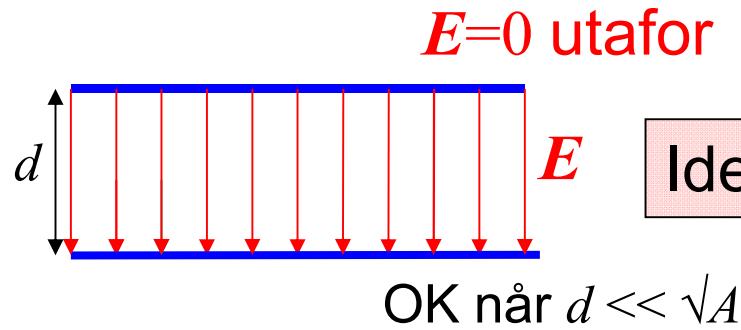
B svakt utafor

Mange sløyfer: Antar B konst. inni,
 $B = 0$ utafor

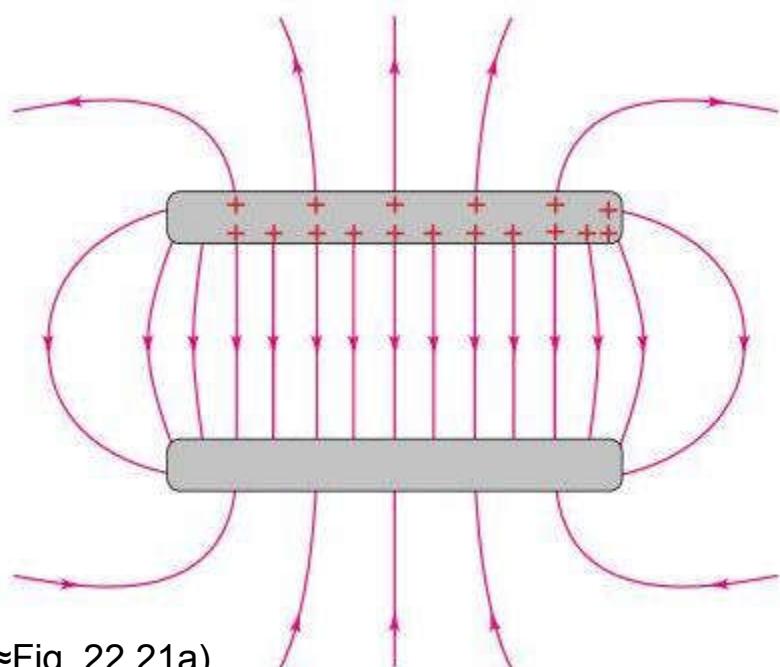
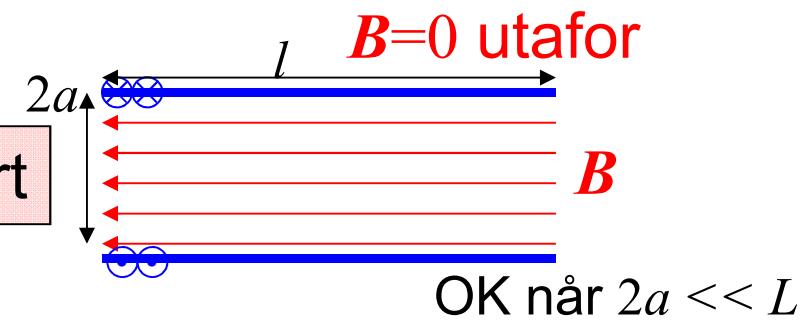
Eks. 4: Solenoide (mange sirkulære strømsløyfer)

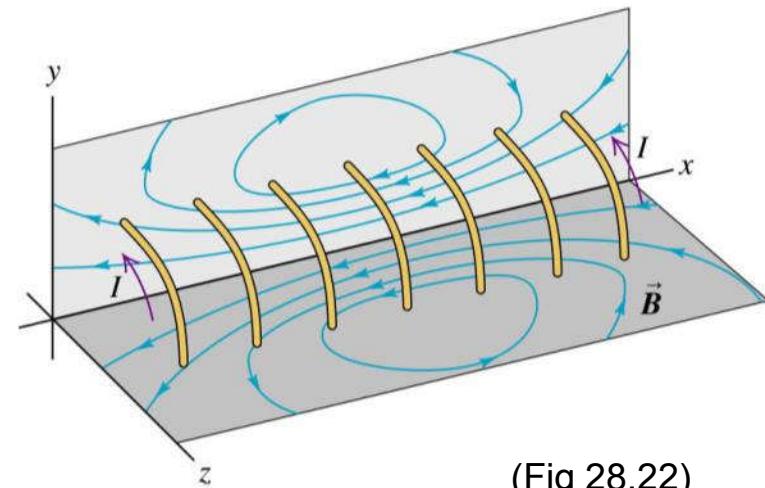
E i parallelplatekondensator

B i solenoide

Reelt

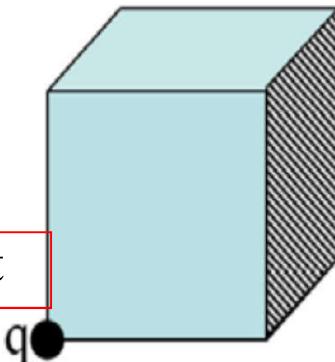
Øving 9, flervalg:

- a) En punktladning q er plassert i det ene hjørnet av en kube. Hva blir elektrisk fluks gjennom den skraverte (høyre) sideflata i figuren?

- A) q
- B) $q/3$
- C) $q/4$
- D) $q/8$
- E) $q/24$

Elek. fluks = fluks til D -feltet

$$\Phi = \mathbf{D} \cdot \mathbf{A}$$

Young & Freedman, kap. 22.2:

bruker

Elek. fluks

= fluks til E -feltet

$$\Phi_E = \mathbf{E} \cdot \mathbf{A}$$

If the area A is flat but not perpendicular to the field \vec{E} , then fewer field lines pass through it. In this case the area that counts is the silhouette area that we see when looking in the direction of \vec{E} . This is the area A_{\perp} in Fig. 22.6b and is equal to $A \cos \phi$ (compare to Fig. 22.5b). We generalize our definition of electric flux for a uniform electric field to

$$\Phi_E = EA \cos \phi \quad (\text{electric flux for uniform } \vec{E}, \text{ flat surface}) \quad (22.1)$$

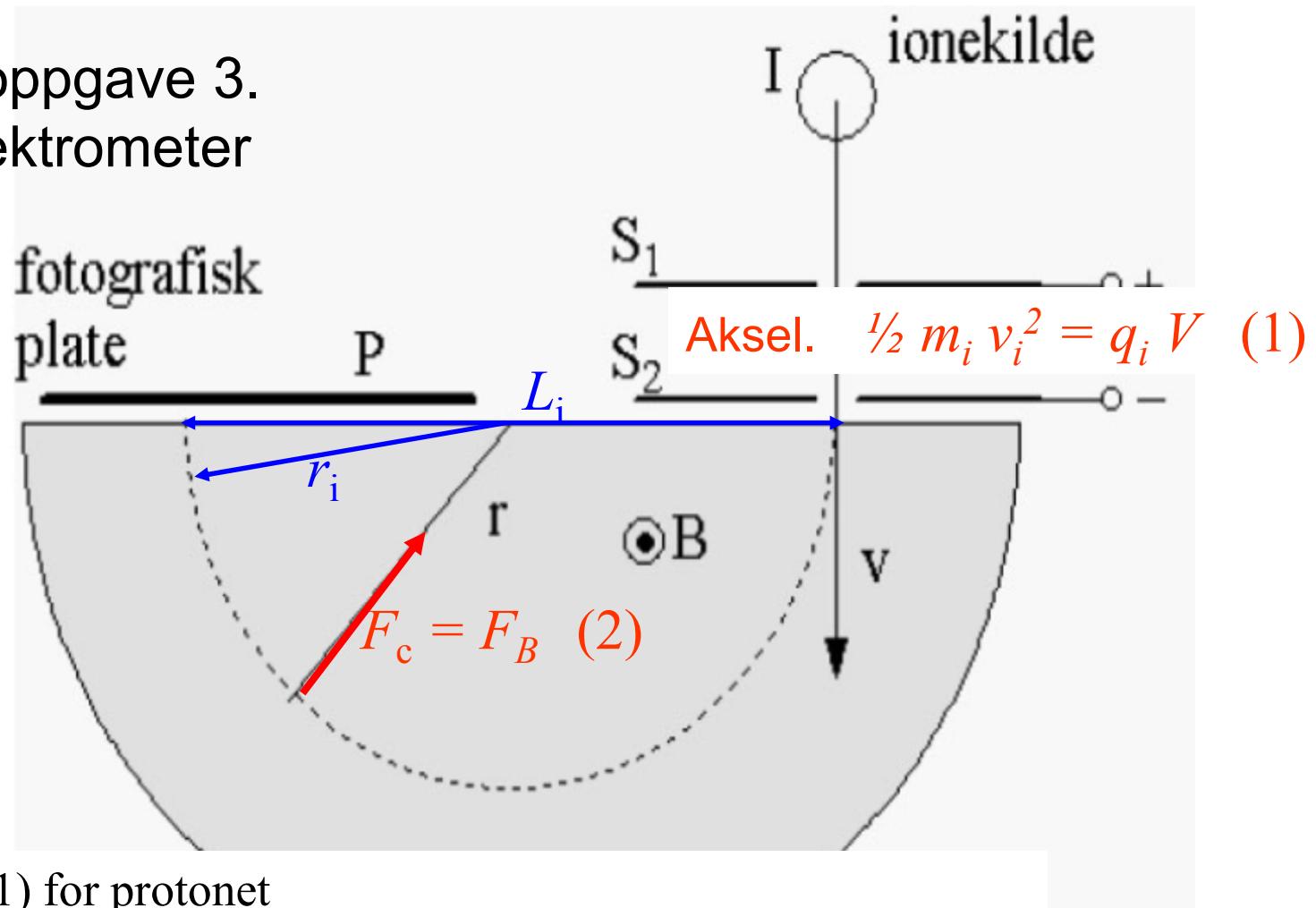
Since $E \cos \phi$ is the component of \vec{E} perpendicular to the area, we can rewrite Eq. (22.1) as

$$\Phi_E = E_{\perp} A \quad (\text{electric flux for uniform } \vec{E}, \text{ flat surface}) \quad (22.2)$$

In terms of the vector area \vec{A} perpendicular to the area, we can write the electric flux as the scalar product of \vec{E} and \vec{A} :

$$\Phi_E = \vec{E} \cdot \vec{A} \quad (\text{electric flux for uniform } \vec{E}, \text{ flat surface}) \quad (22.3)$$

Øving 9, oppgave 3.
Massespekrometer

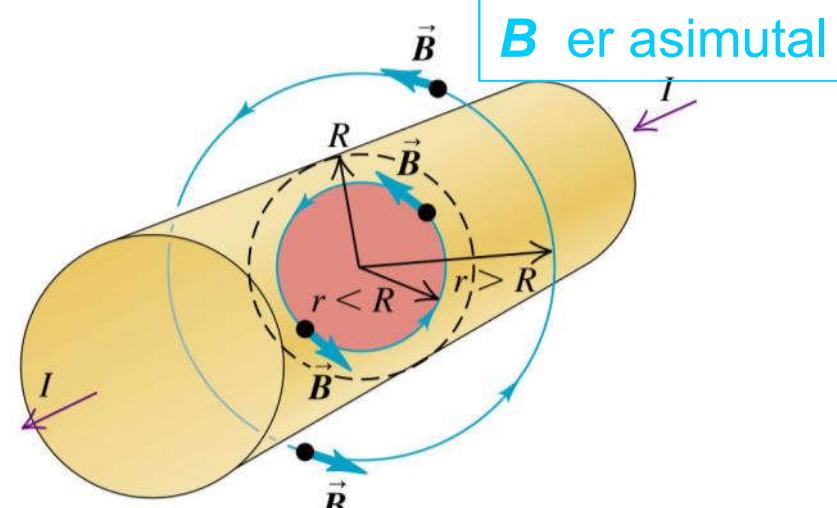

- a) Likn. (1) for protonet
- b) Likn (2) for protonet $\frac{1}{2} m_i v_i^2 / r_i = q_i v_i B \quad (2)$
- c) Søk etter masseforholdet m_1/m_p
med likn (1) og (2) for $i=1$ (masse 1) og $i=p$ (protonet).
Tilsvarende for m_2/m_p .

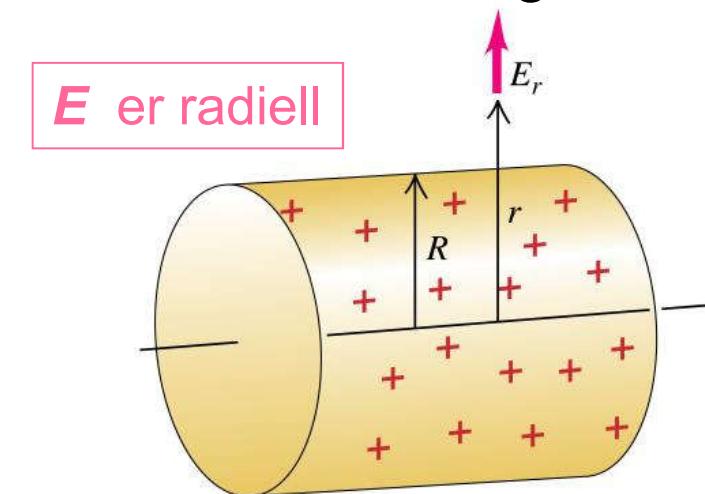
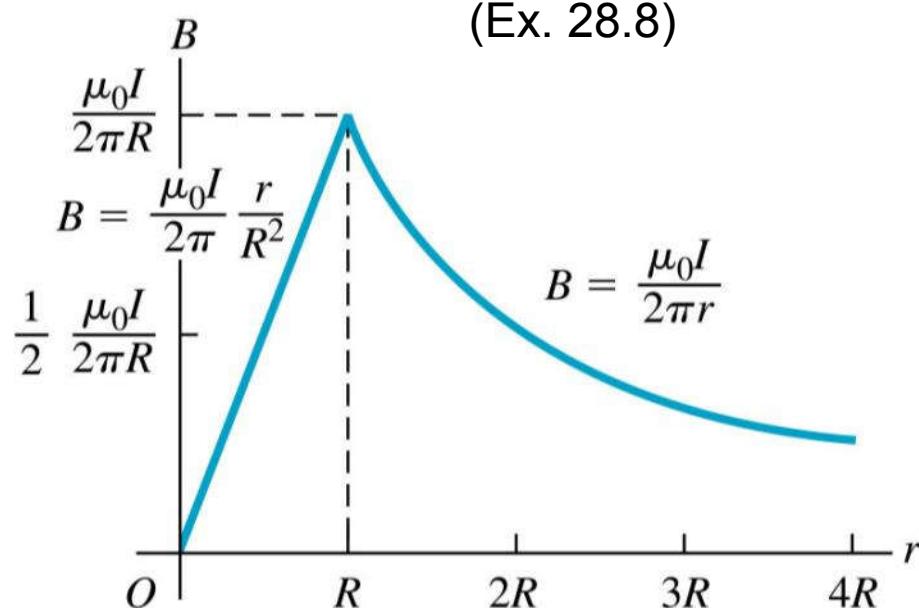
$|B|$ inni og utafor en sylinderleder med uniform strøm I

analog til

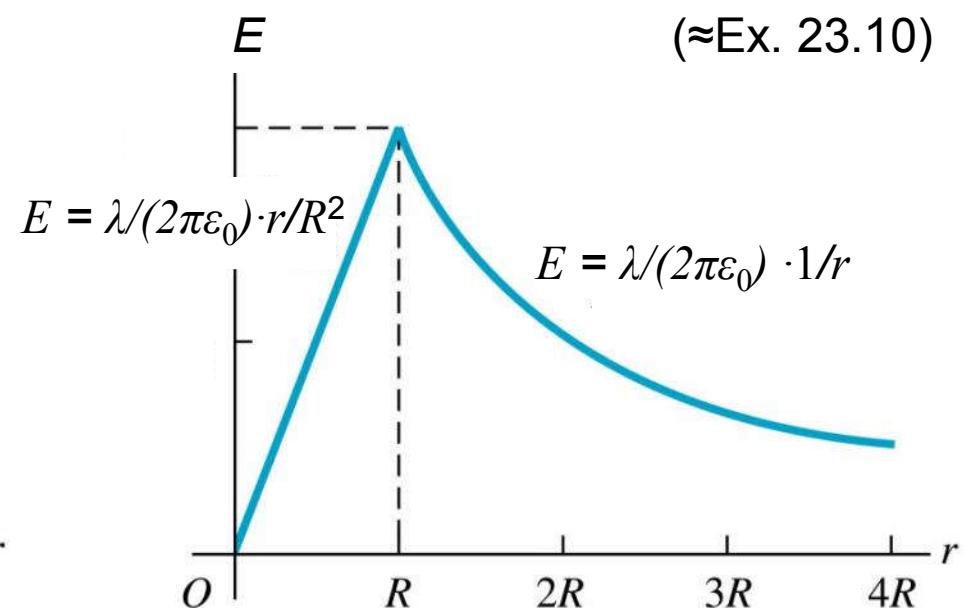
$|E|$ inni og utafor en sylinder med uniform ladning λ

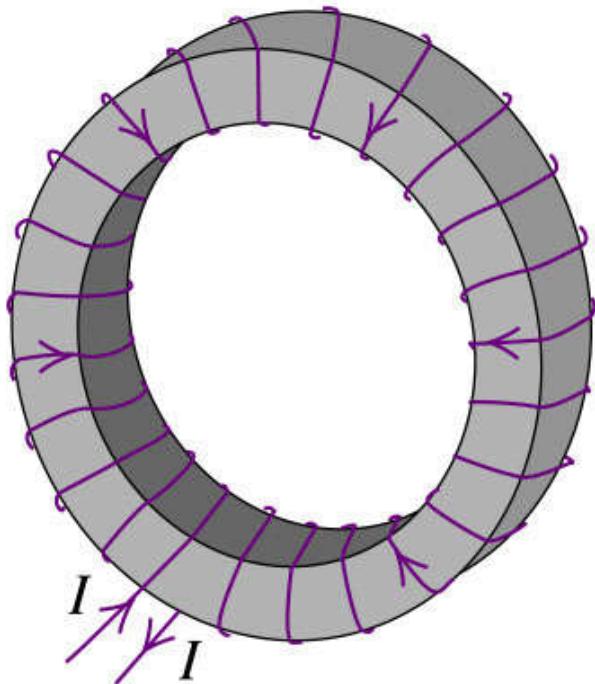
(Ex. 28.8)

(≈Ex. 23.10)

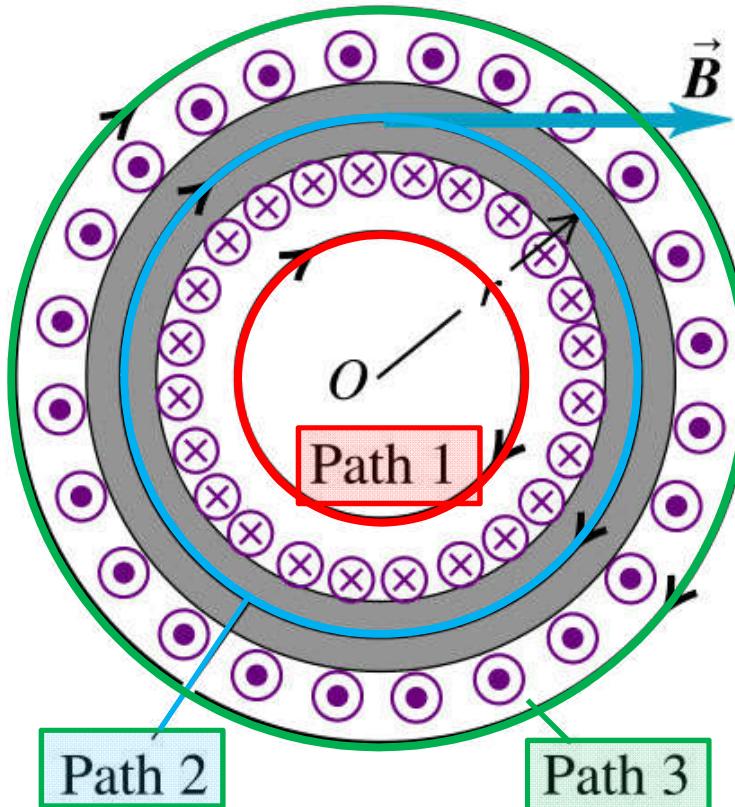
Feltet i toroid solenoide: (Ex. 28.10)

(a)

(Fig 28.25)

Copyright © 2004 Pearson Education, Inc., publishing as Addison Wesley.

(b)

$$\text{Path 1: } I_{\text{incl}} = 0 \Rightarrow B = 0$$

$$\text{Path 2: } I_{\text{incl}} = NI \Rightarrow B \approx \mu_0 NI / 2\pi r$$

$$\text{Path 3: } I_{\text{incl}} = NI + N(-I) = 0 \Rightarrow B = 0$$

Mer
Amperes lov
i Øv. 11 og 12

Maxwells likninger (så langt, statikk)

Integralform

$$\oint\!\oint \vec{E} \cdot d\vec{A} = Q / \varepsilon \quad \boxed{\text{Gauss' lov } \mathbf{E}} \quad \vec{\nabla} \cdot \vec{E} = \rho / \varepsilon$$

Differensialform

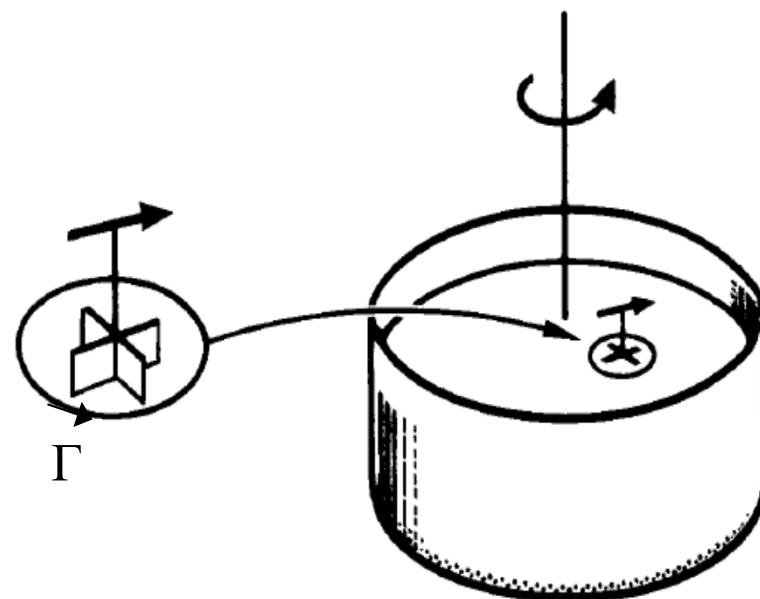
$$\oint\!\oint \vec{B} \cdot d\vec{A} = 0 \quad \boxed{\text{Gauss' lov } \mathbf{B}} \quad \vec{\nabla} \cdot \vec{B} = 0$$

$$\oint \vec{B} \cdot d\vec{s} = \mu_0 I \quad \boxed{\text{Amperes lov}} \quad \text{curl} \vec{B} = \vec{\nabla} \times \vec{B} = \mu_0 \vec{J}$$

$$\oint \vec{E} \cdot d\vec{s} = 0 \quad \text{curl} \vec{E} = \vec{\nabla} \times \vec{E} = \vec{0}$$

curl

-- kan i vannstrøm demonstreres med et (infinitesimalt) skovlhjul:

Eks. 5B: Curl inni sylinderisk ledet

Sylinderkoordinater:

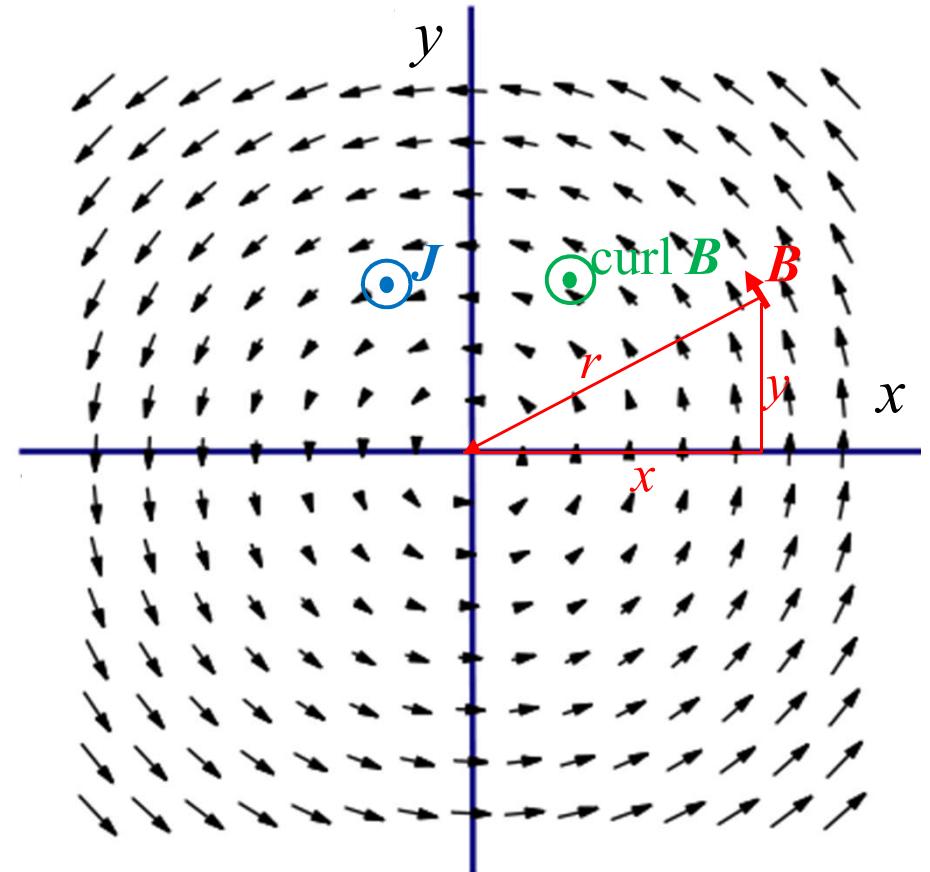
$$\vec{B}(r, \varphi, z) = \frac{\mu_0}{2} J r \hat{\varphi}$$

Kartesiske koordinater:

$$\vec{B}(x, y, z) = \frac{\mu_0}{2} J [-y, x, 0]$$

$$\operatorname{curl} \vec{B} = \begin{vmatrix} \hat{i} & \hat{j} & \hat{k} \\ \frac{\partial}{\partial x} & \frac{\partial}{\partial y} & \frac{\partial}{\partial z} \\ -y & x & 0 \end{vmatrix}$$

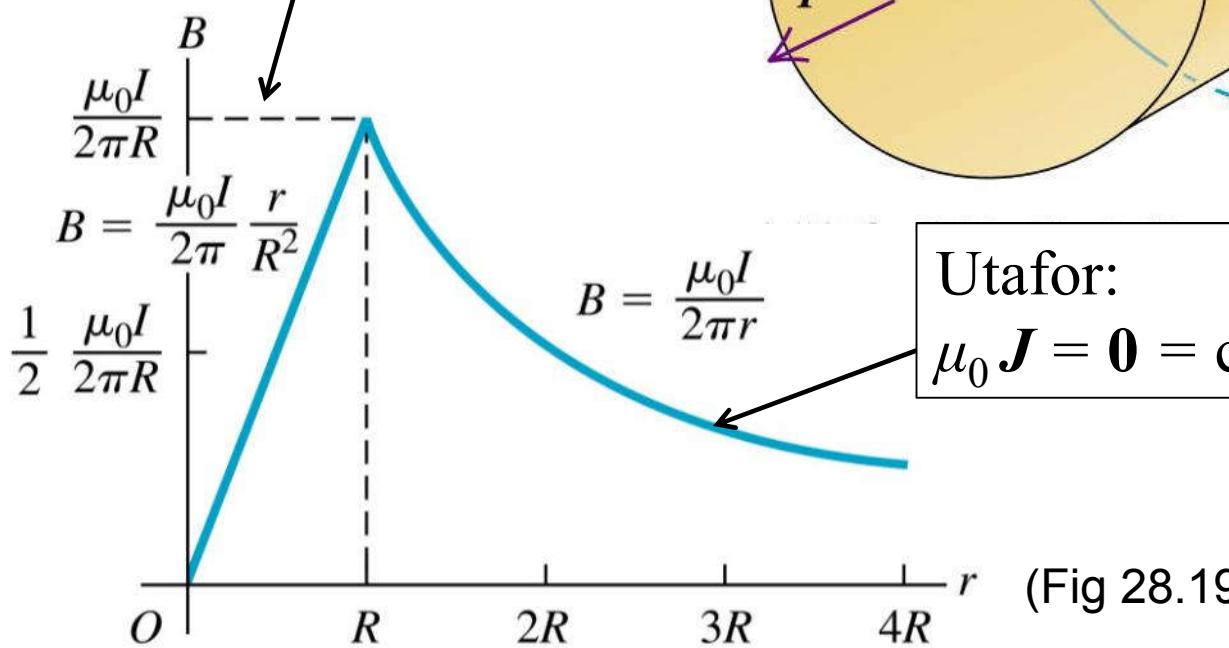
$$= 0 \cdot \hat{i} + 0 \cdot \hat{j} + \frac{\mu_0}{2} J \left(\frac{\partial x}{\partial x} - \frac{\partial (-y)}{\partial y} \right) \hat{k} = \mu_0 J \hat{k} = \mu_0 \vec{J}$$

Eks. 5: Feltet inni og utafor en ledning

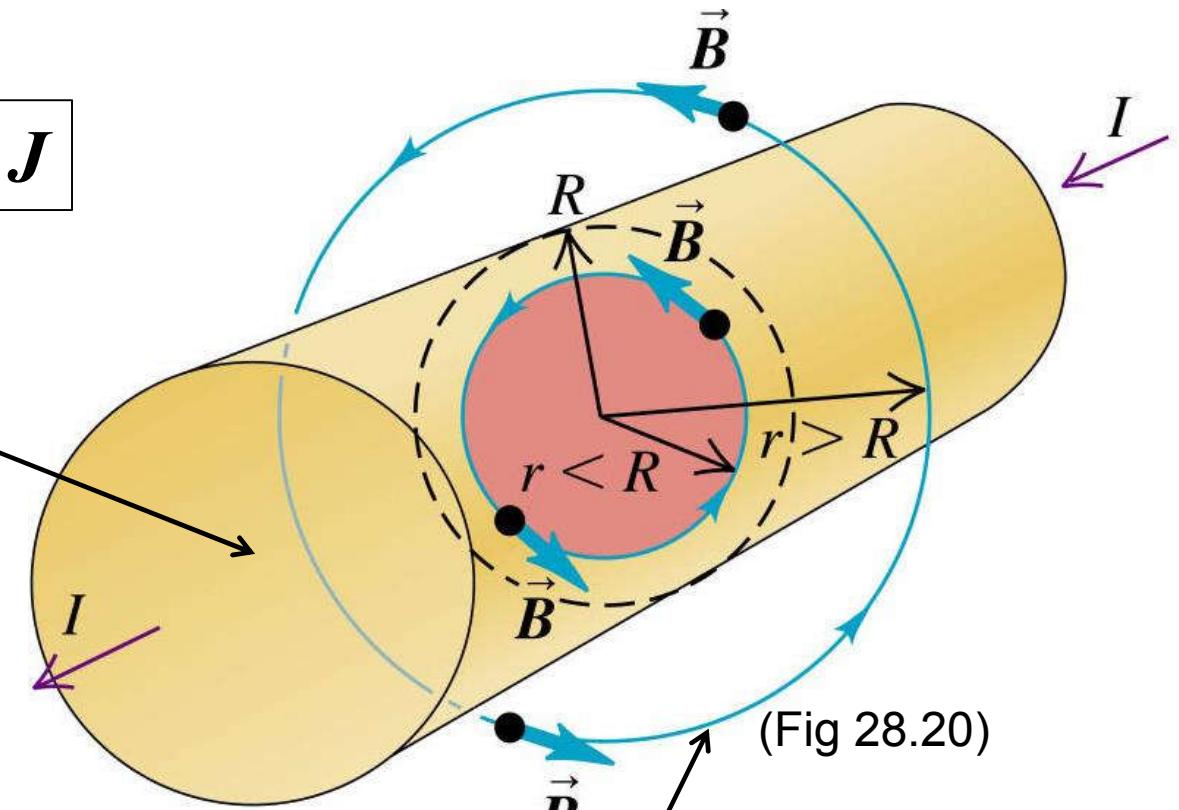
Ampere: $\text{curl } \vec{B} = \mu_0 \vec{J}$

Inni:
 $\mu_0 \vec{J} = \text{curl } \vec{B}$

(Fig 28.19)

Utafor:
 $\mu_0 \vec{J} = \mathbf{0} = \text{curl } \vec{B}$

(Fig 28.20)

Maxwells likninger i Notat 4

Statikk

$$E = D/\epsilon$$

Integralform

$$\oint \vec{D} \cdot d\vec{A} = Q$$

Gauss' lov \mathbf{D}

$$H = B/\mu \text{ defineres straks}$$

Differensialform

$$\vec{\nabla} \cdot \vec{D} = \rho$$

$$\oint \vec{B} \cdot d\vec{A} = 0$$

Gauss' lov \mathbf{B}

$$\vec{\nabla} \cdot \vec{B} = 0$$

$$\oint \vec{H} \cdot d\vec{l} = I + \frac{\partial \Phi}{\partial t}$$

Amperes lov

$$\vec{\nabla} \times \vec{H} = \vec{J} + \frac{\partial \vec{D}}{\partial t}$$

$$\oint \vec{E} \cdot d\vec{l} = 0 - \frac{\partial \Phi_B}{\partial t}$$

Faradays lov

$$\vec{\nabla} \times \vec{E} = 0 - \frac{\partial \vec{B}}{\partial t},$$

Kap 28: Magnetiske kilder

- **Elektrostatikk:**

Ladning q påvirkes av kraft qE (Coulombs lov)

→ Definisjon E -felt

E -feltet skapes fra ladninger (Coulombs lov)

- **Magnetostatikk:**

Ladning q i **bevegelse** påvirkes av kraft $qv \times B$

→ Definisjon B -felt (Lorentzkrafta)

B -feltet skapes fra ladninger i **bevegelse**

(Biot-Savarts lov)

- **Hjelpeover:**

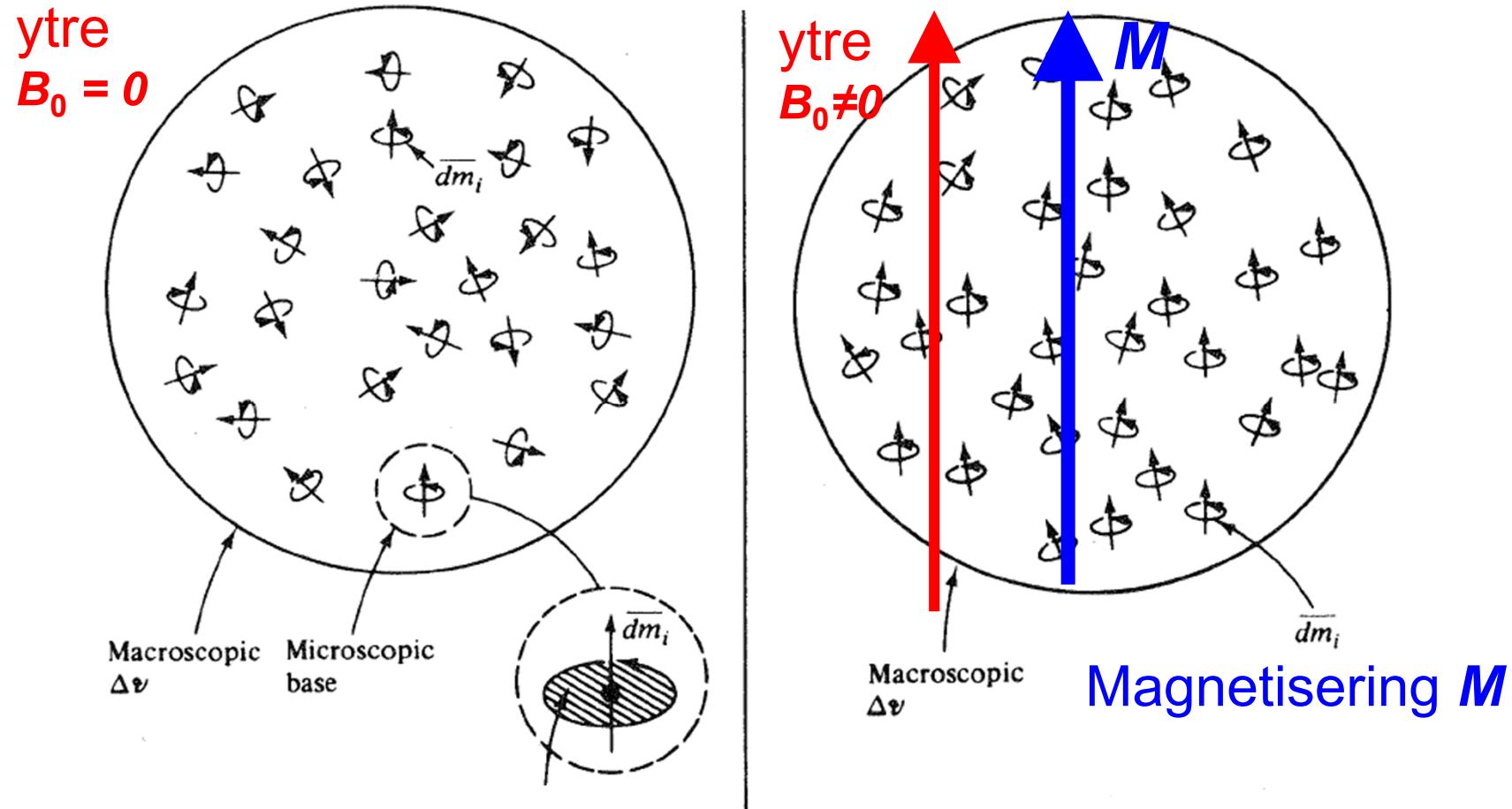
Elektrostatikk: Gauss' lov

Magnetostatikk: Amperes lov

- **Til slutt: Magnetiske materialer**

Ferromagnetisk materiale. Magnetisering. M -vektor og H -vektor

Atomære magnetiske momenter μ ($= \overline{dm_i}$) i ytre magnetisk felt B

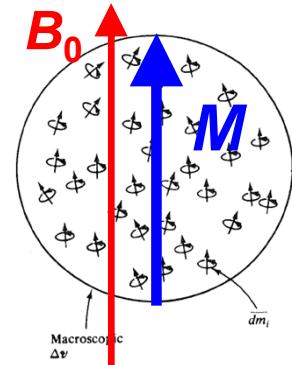
Paramagnetiske og ferromagnetiske:
Innretting av magn.moment μ

Tre typer magnetisk materiale:

Type	Effekt	Årsak: Ytre H_0
Dia-magnetisk	B -felt \downarrow	induserer magn.mom. μ med $\mu \parallel (-H)$
Para-magnetisk	B -felt \uparrow	innretter permanente μ med $\mu \parallel H$
Ferro-magnetisk	B -felt $\uparrow\uparrow\uparrow\uparrow\uparrow\uparrow\uparrow\uparrow\uparrow$	innretter permanente μ med $\mu \parallel H$ Mange

Hva vi har lært:

- Magnetisering, definisjon: $M = \sum \mu / \text{volum}$
[analogi: $P = \sum p / \text{volum}$]
- Magnetisk feltstyrke: $H = B/\mu_0$ (i tomrom)
[$E = D/\epsilon_0$]
- Magnetisering, eksperimentelt: $M = \chi_m H$ [$P = \chi_e \epsilon_0 E$]
- Totalt B -felt i magnetisk materiale:
$$B = \mu_0 H + \mu_0 M = \mu_0 \mu_r H$$
 [$D = \epsilon_0 E + P = \epsilon_r \epsilon_0 E$]
m.m.

$$B = \mu_0 \mu_r H$$

TABLE 9-1 REPRESENTATIVE VALUES FOR PERMEABILITY μ , FOR SEVERAL MATERIALS

Material	Type	μ_r
Bismuth	Diamagnetic	0.9999834
Silver	Diamagnetic	0.99998
Copper	Diamagnetic	0.999991
Vacuum	Nonmagnetic	1.00
Aluminum	Paramagnetic	1.00002
Nickel chloride	Paramagnetic	1.00004
Cobalt	Ferromagnetic	250
Nickel	Ferromagnetic	600
Mild steel	Ferromagnetic	2,000
Iron	Ferromagnetic	5,000
Mumetal	Ferromagnetic	100,000
Supermalloy	Ferromagnetic	800,000

μ_r avhengig
H og tid
(hysteresis)

IUPAC Periodic Table of the Elements

Ferromagnetic

Diamagnetic

Paramagnetic

1 H hydrogen 1.007 94(7)	2 He helium 4.002 602(2)
3 Li lithium 6.941(2)	4 Be beryllium 9.012 182(3)
11 Na sodium 22.989 769 28(2)	12 Mg magnesium 24.3050(6)
19 K potassium 39.0983(1)	20 Ca calcium 40.078(4)
37 Rb rubidium 85.4678(3)	38 Sr strontium 87.62(1)
55 Cs caesium 132.005 451 9(2)	56 Ba barium 137.327(7)
87 Fr francium [223]	88 Ra radium [226]
57 La lanthanum 138.905 47(7)	58 Ce cerium 140.116(1)
	59 Pr praseodymium 140.907 65(2)
	60 Nd neodymium 144.242(3)
	61 Pm promethium [145]
	62 Sm samarium 150.36(2)
	63 Eu europium 151.964(1)
	64 Gd gadolinium 157.25(3)
	65 Tb terbium 158.925 35(2)
	66 Dy dysprosium 162.500(1)
	67 Ho holmium 164.930 32(2)
	68 Er erbium 167.259(3)
	69 Tm thulium 168.934 21(2)
	70 Yb ytterbium 173.04(3)
	71 Lu lutetium 174.967(1)

Notes

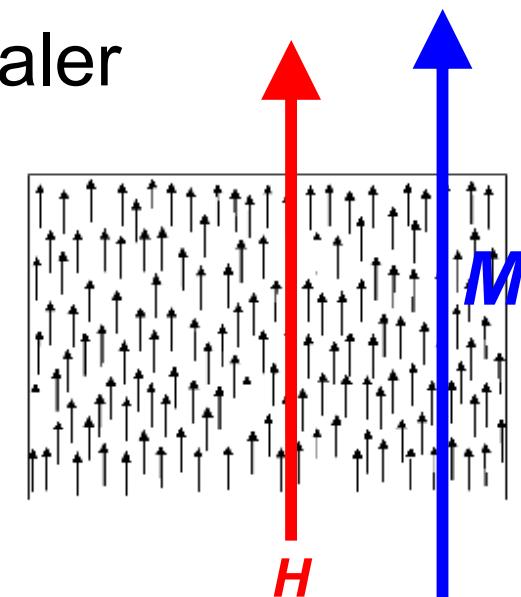
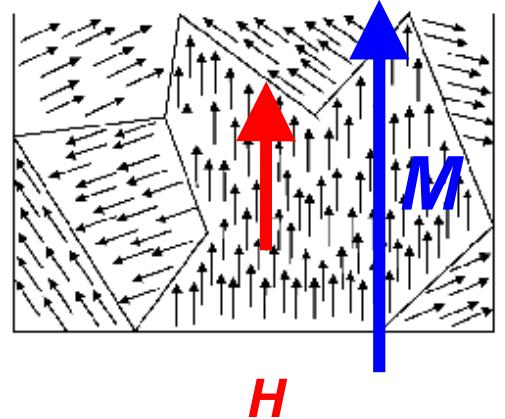
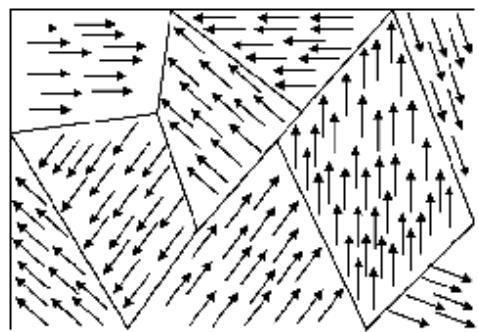
- 'Aluminum' and 'caesium' are commonly used alternative spellings for 'aluminium' and 'caesium'.

- IUPAC 2005 standard atomic weights (mean relative atomic masses) are listed with uncertainties in the last figure in parentheses [M. E. Wieser, Pure Appl. Chem. 78, 2051 (2006)].

These values correspond to current best knowledge of the elements in natural terrestrial sources. For elements that have no stable or long-lived nuclides, the mass number of the nuclide with the longest confirmed half-life is listed between square brackets.

- Elements with atomic numbers 112 and above have been reported but not fully authenticated.

Ferromagnetiske materialer

Ytre $H = 0$:

Magn.moment μ
samordnet innenfor
domener ($\sim 100 \mu\text{m}$)

Middels H -felt:

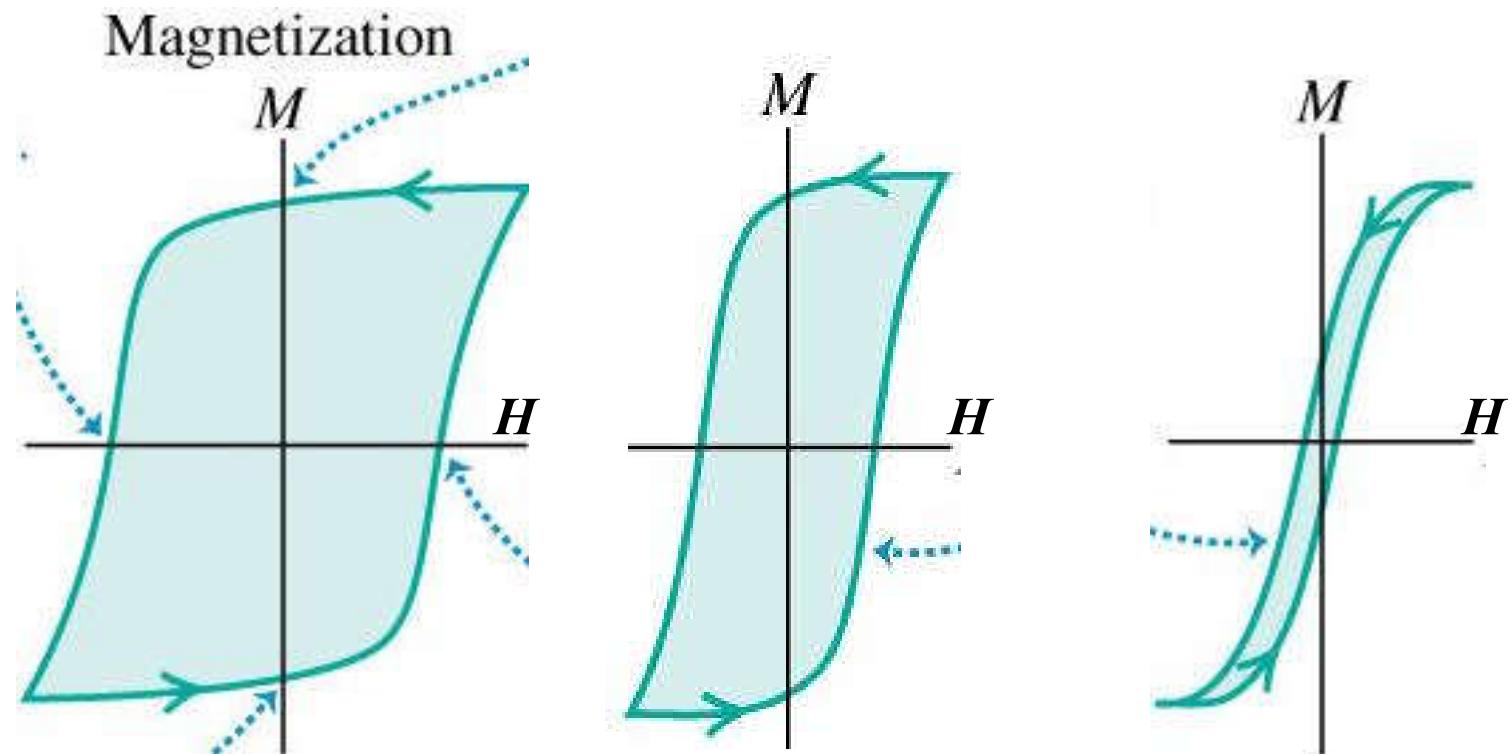
Domener med
magn.moment μ i
samme retning som H
vokser i størrelse

Sterke H -felt:

Magnetisk
moment innen
domener roterer
til $\parallel H$

=> Metning

Ulike grader av hysterese i ferromagnetisk materiale

Hardt jern:
permanentmagneter

av/på-magneter
(eks. harddisk)

Bløtt jern:
tranformatorer

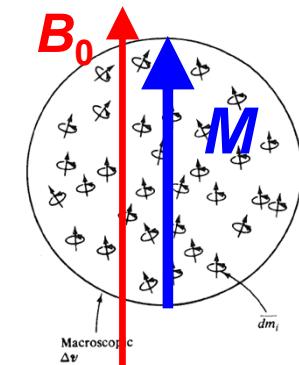
Hva vi har lært:

- Magnetisk feltstyrke: $H = B/\mu_0$ (i tomrom)
- Magnetisering, definisjon: $M = \sum \mu$ / volum
- Magnetisering, eksperimentelt: $M = \chi_m H$

- Totalt B -felt i magnetisk materiale:

$$\begin{aligned} B &= \mu_0 H + \mu_0 M \\ &= \mu_0 H + \mu_0 \chi_m H \\ &= \mu_0 \mu_r H, \end{aligned}$$

relativ permeabilitet: $\mu_r = \chi_m + 1$

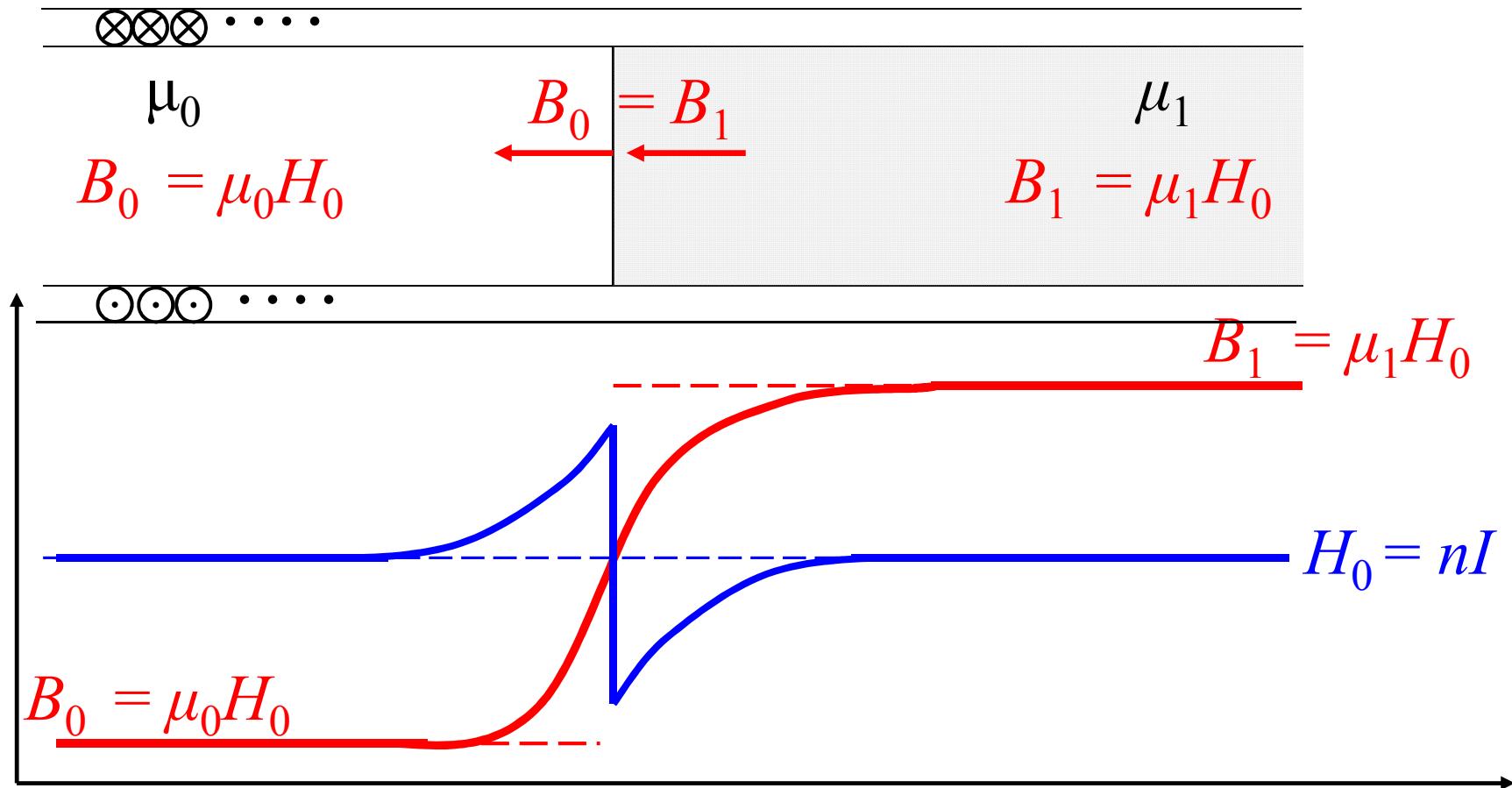

- Amperes lov på ny, enkel form:

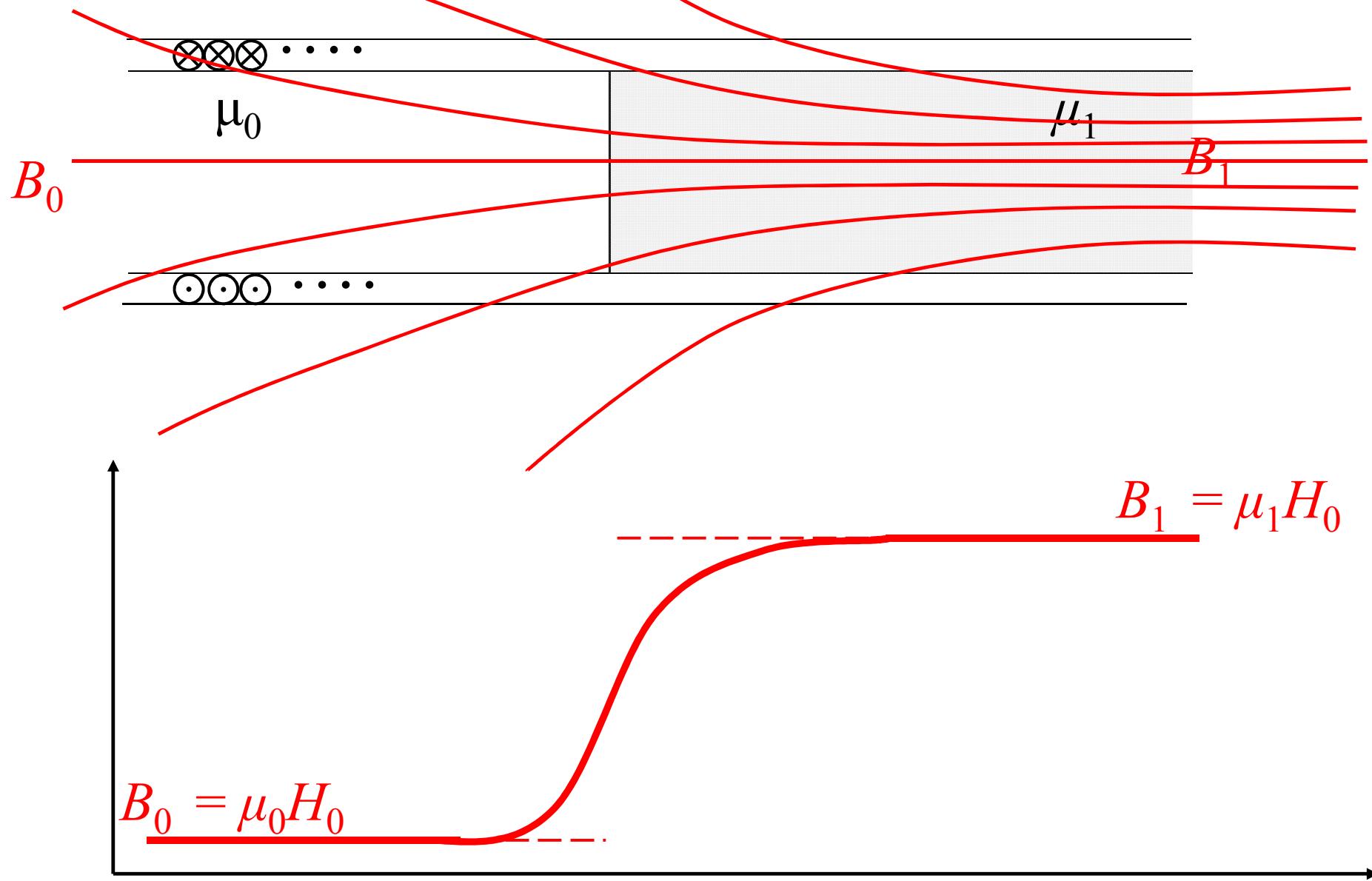
$$\int \mathbf{B} \cdot d\mathbf{s} = \mu_0 I \quad \Rightarrow \quad \int \mathbf{H} \cdot d\mathbf{s} = I$$

$$\text{curl } \mathbf{B} = \mu_0 \mathbf{J} \quad \Rightarrow \quad \text{curl } \mathbf{H} = \mathbf{J}$$

Eks. 6B. Halvfylt solenoide

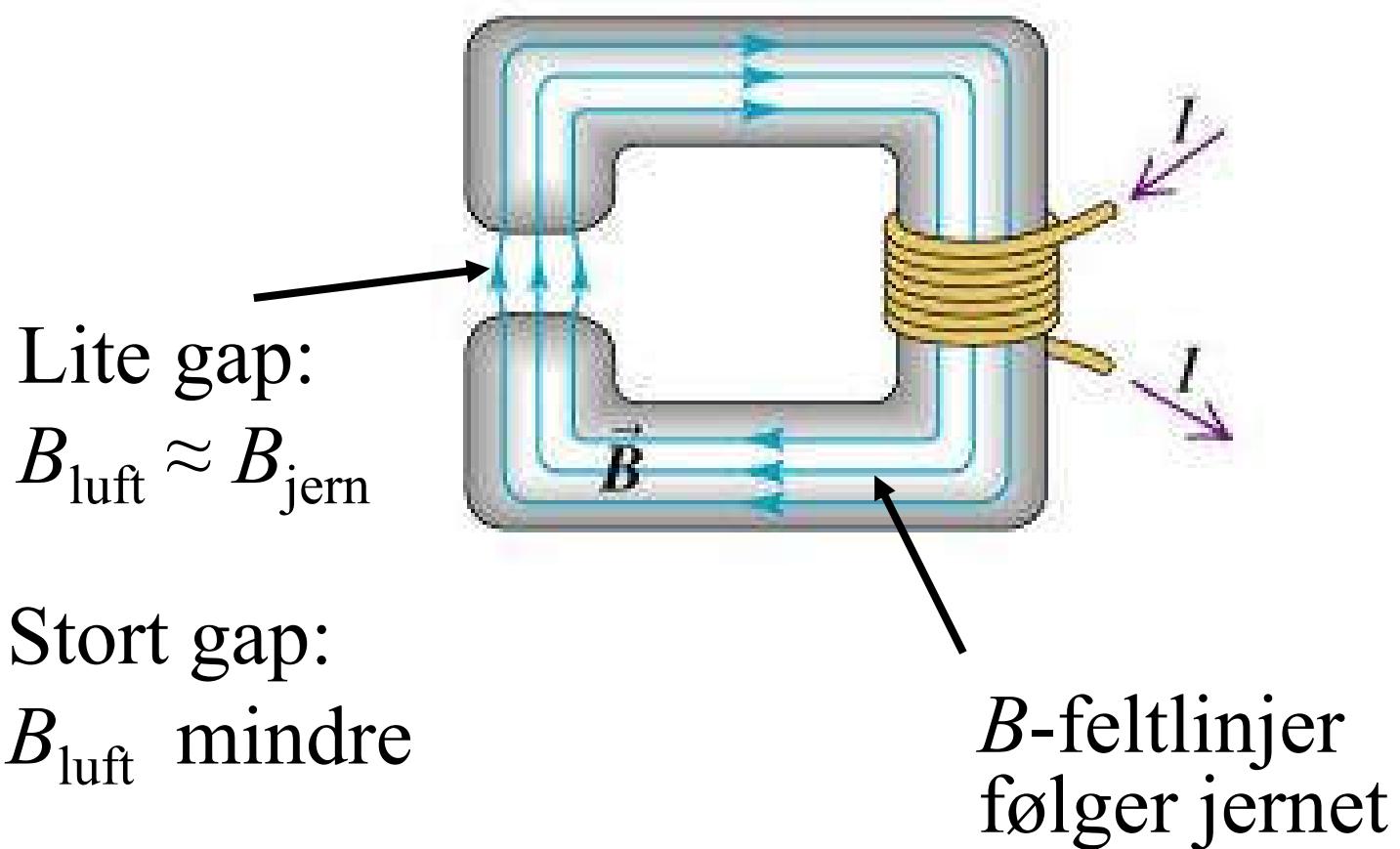

Eks. 6B. Halvfylt solenoide. Reelle feltlinjer

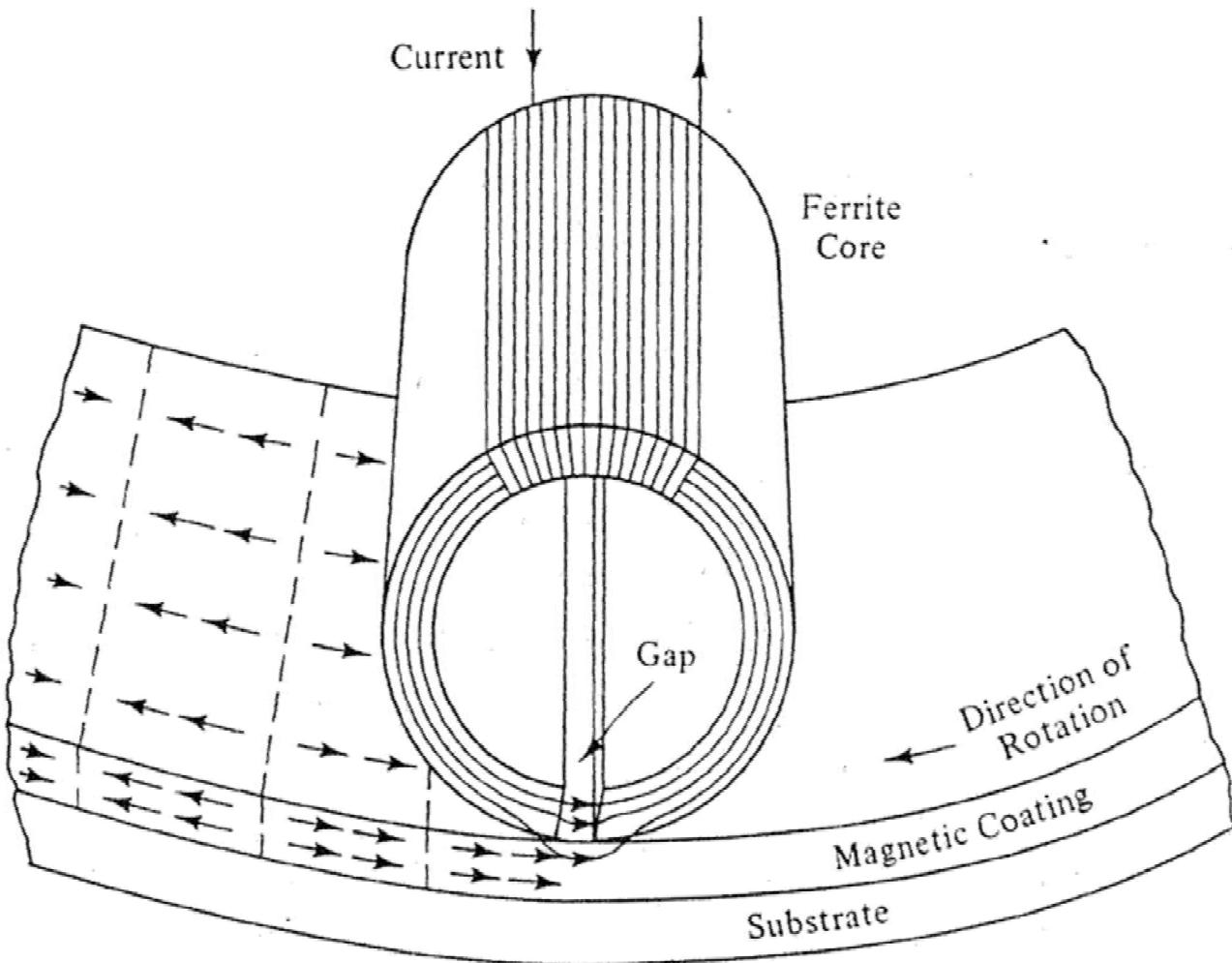

- Kontinuitetskrav over grenseflater (skille i μ_r):
 - 1) B_\perp kontinuerlig
 - 2) H_\perp diskontinuerlig (faktor μ_r)
 - 3) H_\parallel kontinuerlig
 - 4) B_\parallel diskontinuerlig (faktor μ_r)

Eks. 7 Luftgap i magnet

Magnetgap til bruk for å skrive på harddisk, video og lignende

Kap. 28: Oppsummering: Kilde til magnetisk felt

- Bevegelse av ladninger er kilde for magnetfelt \mathbf{B}

- Enkeltladning i bevegelse:
$$\vec{B} = \frac{\mu_0}{4\pi} \frac{q v \times \hat{r}}{r^2}$$

- Strøm i leder:
$$d\vec{B} = \frac{\mu_0}{4\pi} \frac{I d\vec{s} \times \hat{r}}{r^2}$$

- Magnetfelt \mathbf{B} kan finnes ved integrasjon over leder fra Biot-Savarts lov
 - eller ved bruk av:
- Amperes lov:

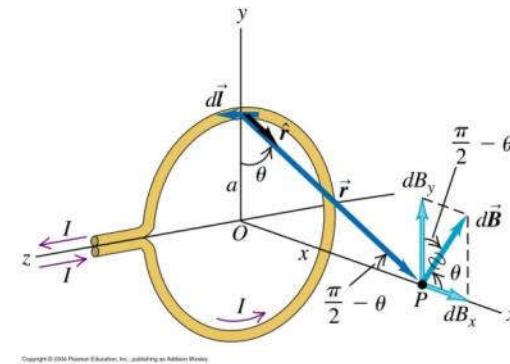
$$\int \mathbf{B} \cdot d\mathbf{s} = \mu_0 I$$

$$\int \mathbf{H} \cdot d\mathbf{s} = I$$

der I er strøm innenfor den lukkede integrasjonsvegen.

Differensialform: $\text{curl } \mathbf{B} = \mu_0 \mathbf{J}$ $\text{curl } \mathbf{H} = \mathbf{J}$

- Viktige anvendelser: Rett leder, solenoide, m.m.

Kap. 28: Oppsummering: Magnetiske materialer

- Materialer kan magnetiseres: $\mathbf{M} = \chi_m \mathbf{H}$
 - Diamagnetiske: χ_m liten, negativ
 - Paramagnetiske: χ_m liten, positiv
 - Ferromagnetiske: χ_m **stor** positiv
- Strømmer skaper magnetisk feltstyrke \mathbf{H} og flukstetthet:
$$\mathbf{B} = \mu_0 \mathbf{H} + \mu_0 \mathbf{M} = \mu_0 \mathbf{H} + \mu_0 \chi_m \mathbf{H} = \mu_0 \mu_r \mathbf{H}$$
.. altså avhengig av relativ permeabilitet μ_r og dermed av materialet
- I alle tidligere formler kan vi erstatte μ_0 med $\mu = \mu_0 \mu_r$
- Kontinuitetskrav over grenseflater (skille i μ_r): [Mer i Notat 6]
 B_\perp kontinuerlig B_\parallel diskontinuerlig
 H_\perp diskontinuerlig H_\parallel kontinuerlig

Maxwells likninger i Notat 4

Statikk

Integralform

$$\oint \vec{D} \cdot d\vec{A} = Q$$

Gauss' lov \mathbf{D}

$$\oint \vec{B} \cdot d\vec{A} = 0$$

Gauss' lov \mathbf{B}

$$\oint \vec{H} \cdot d\vec{\ell} = I + \frac{\partial \Phi}{\partial t}$$

Amperes lov

$$\oint \vec{E} \cdot d\vec{\ell} = 0 - \frac{\partial \Phi_B}{\partial t}$$

Faradays lov

Differensialform

$$\vec{\nabla} \cdot \vec{D} = \rho$$

$$\vec{\nabla} \cdot \vec{B} = 0$$

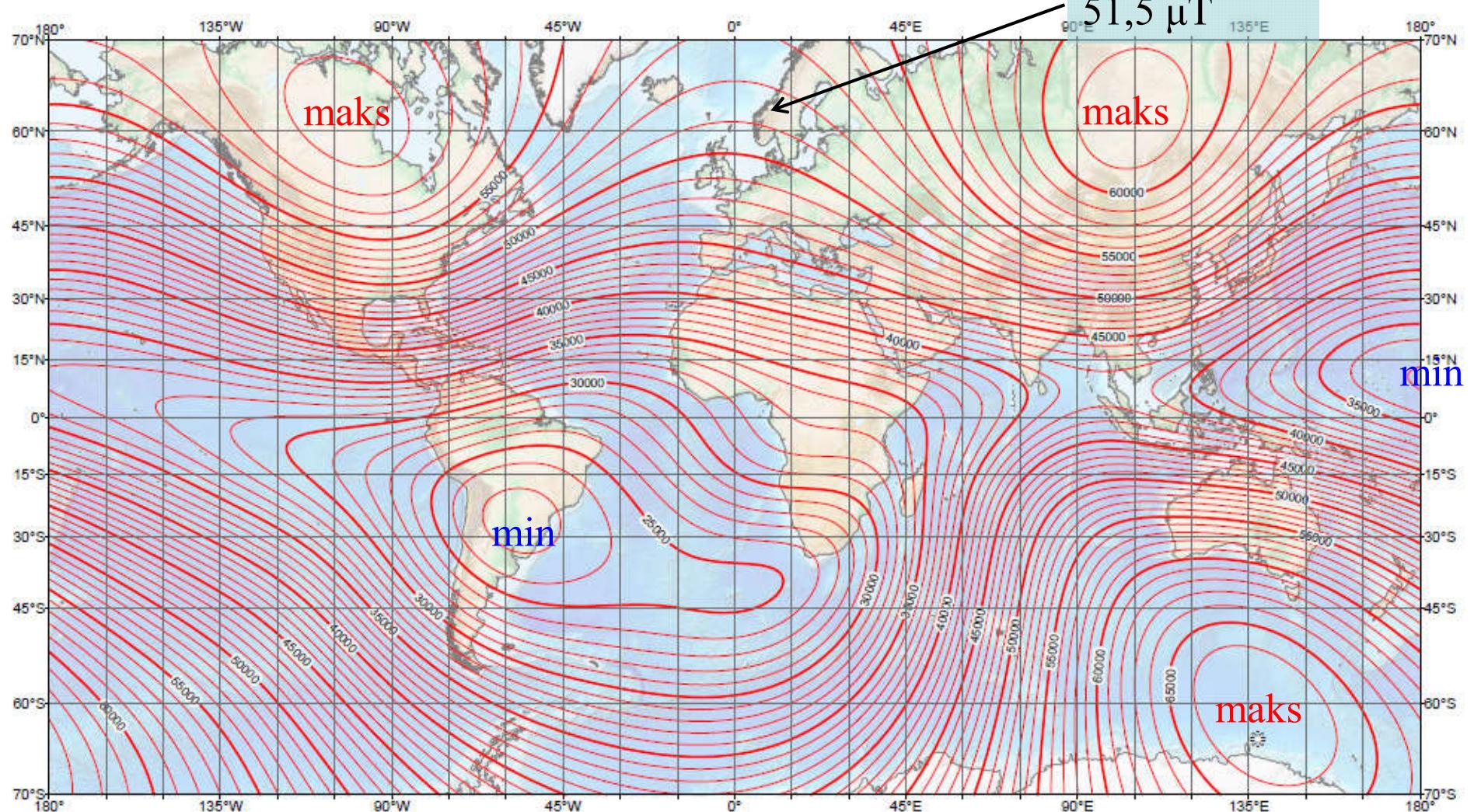
$$\vec{\nabla} \times \vec{H} = \vec{J} + \frac{\partial \vec{D}}{\partial t}$$

$$\vec{\nabla} \times \vec{E} = 0 - \frac{\partial \vec{B}}{\partial t},$$

US/UK World Magnetic Model -- Epoch 2010.0

Main Field Total Intensity (F)

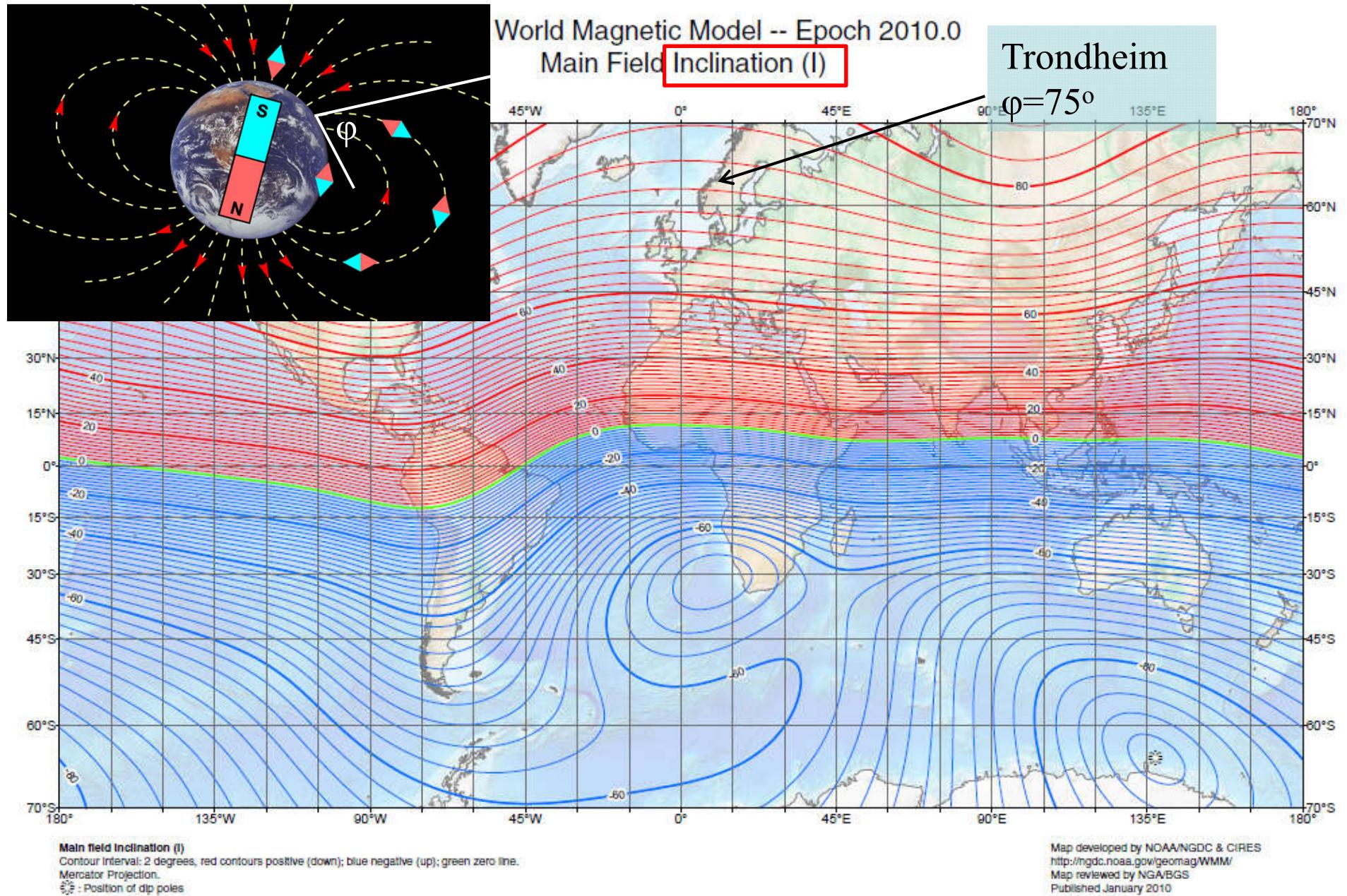
Trondheim
51,5 μ T

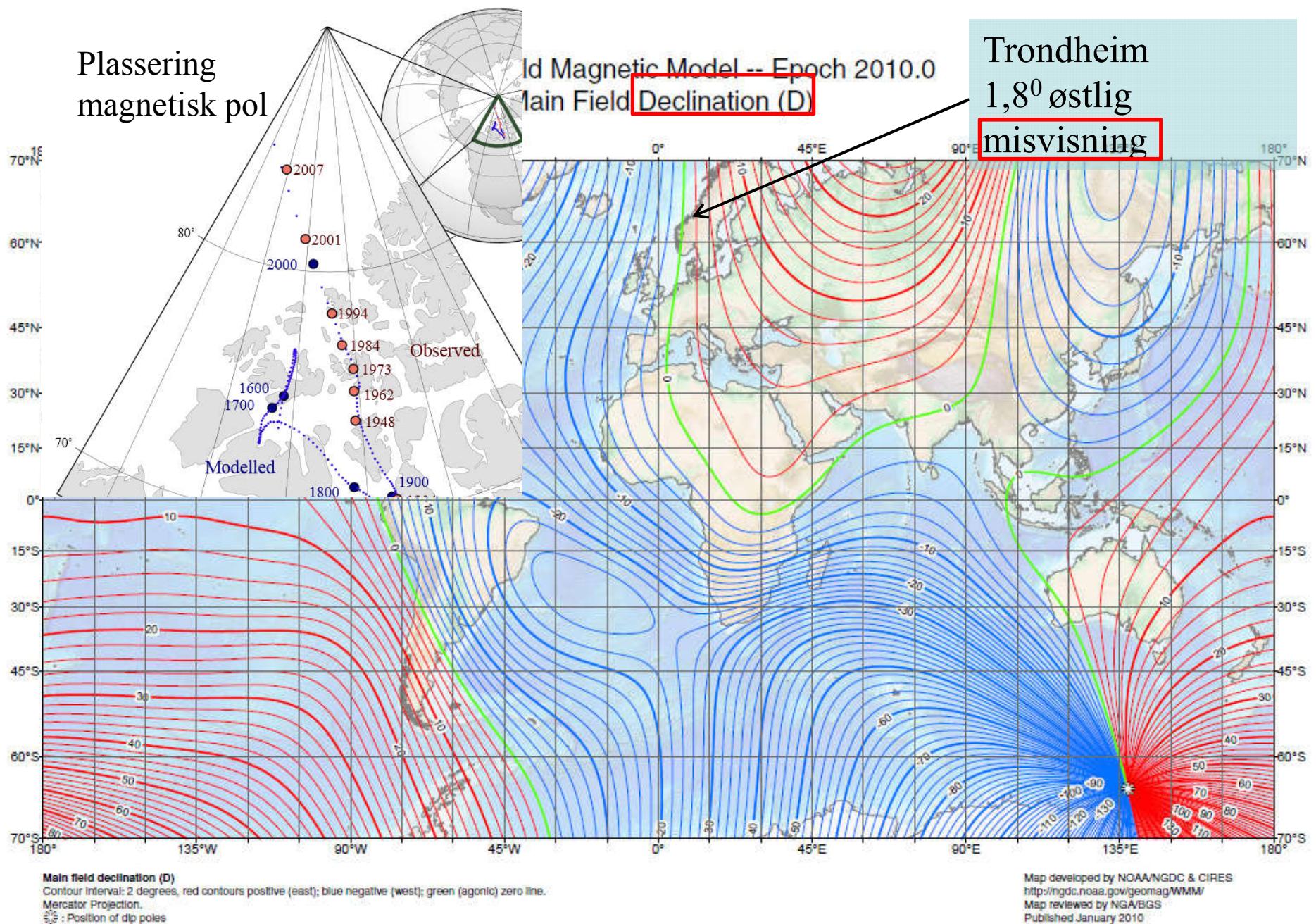
B-felt i nT

Fra: en.wikipedia.org/wiki/Earth%27s_magnetic_field

Map developed by NOAA/NGDC & CIRE
<http://ngdc.noaa.gov/geomag/WMM/>
Map reviewed by NGA/BGS
Published January 2010

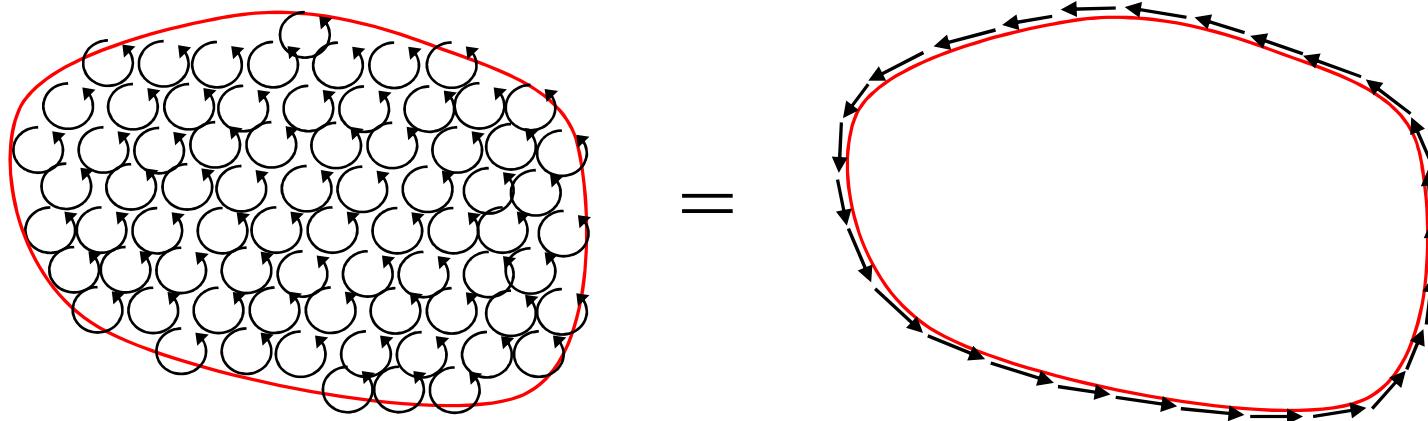

Fra: en.wikipedia.org/wiki/Earth%27s_magnetic_field

Fra: en.wikipedia.org/wiki/Earth%27s_magnetic_field

Stokes teorem for curl:

$$\iint_S \vec{\nabla} \times \vec{B} \cdot d\vec{A} = \oint_{\Gamma} \vec{B} \cdot d\vec{s}$$

Σ curl på flate = sirkulasjon på omhyllingskurve

$$\vec{\nabla} \times \vec{B} = \frac{\oint_{\Gamma} \vec{B} \cdot d\vec{s}}{d\vec{A}}$$